

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská Univerzita České Budějovice

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

téma: Sociální vztahy ve skautských oddílech

vypracoval: Jiří Kudláček

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Iva Žlábková, Ph.D.

České Budějovice 2013

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích, na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum:

Podpis studenta

16.7 2013

Kudláček Jiří

"Velmi děkuji vedoucí své bakalářské práce, Phdr. Ivě Žlábkové, Phd. za její cenné rady, připomínky a povzbudivá slova. Rovněž děkuji svým blízkým, kteří mi pomohli vytvořit zázemí pro studium. Rovněž chci poděkovat všem zúčastněným skautům, všem vedoucím, jmenovitě pak panu Bc. Antonínu Sokolovi, za trpělivost a účinnou pomoc.

Abstract (Čj), (En)

Sociální vztahy ve skautských oddílech.

Tato práce pojednává o sociálních vztazích v malé skupině, se zaměřením na skautské skupiny, s ohledem na jejich tradice. Byl proveden kvalitativní výzkum s cílem zjistit sociální vztahy uvnitř konkrétní skupiny a posouzení vztahu jejích členů k tradičním hodnotám skautingu.

Klíčová slova: sociální skupina, malá skupina, skauting, tradice, sociální vztahy.

Social Relations in Scout Troops.

This work discusses about Social Relations in small group, focusing on Scout Groups with regard to their traditions. Qualitative research was performed to determine the social relations among the members of a small group and assess the relationship of its members to the traditional values of Scouting.

Keywords: Social Groups, Small Group, Scouting, Scout Troops, Tradition, Social Relations.

Obsah

Abstract (Čj), (En)	4
I. TEORETICKÁ ČÁST	8
Úvod:	8
1. Skauting, princip skautského hnutí.....	10
1.2 Historie skautingu	12
1.3. Počátek skautingu v Českých zemích	12
1.4. Základní myšlenková idea skautingu	13
2. Specifika vztahů ve skautských skupinách	14
2.1 Struktura řízení uvnitř organizace	15
2.2 Vztah k tradičním hodnotám společnosti	16
2.3 Narušování vztahů ve skupině.....	17
3. Sociální skupiny.....	18
3.1 Pojetí sociální skupin.....	20
3.2 Druhy sociálních skupin.....	21
3.2.1 Dělení podle velikosti.....	22
3.2.2 Skupiny podle cílů	23
3.2.3. Skupiny podle druhů činnosti.....	24
3.2.4 Struktura skupiny	26
3.2.5 Cíle skupiny	26
3.2.6 Skupinové hodnoty	27
3.2.7 Činnost členů skupiny.....	28

3.2.8 Skupinové normy	28
3.3. Role	29
3.3.1.....	30
3.3.2 Podskupiny.....	31
3.4 Dynamika skupiny	32
3.4.1 Soutěž a spolupráce	32
3.4.2 Styl vedení.....	33
4. Diagnostika vzájemných vztahů	34
4.1 Vývoj sociálních vztahů	36
4.2 Vztahy ve skupině	37
4.3. Diagnostika vztahů ve skupině	37
II. PRAKTICKÁ ČÁST	39
5. Empirický výzkum	39
5.1 Cíle výzkumu	39
5.2 Příprava výzkumu.....	39
5.2.1 Formulace výzkumného problému a výzkumné otázky	40
5.2.2 Výzkumný vzorek	40
5.2.2.1 Kritéria pro výběr	41
5.2.3 Použité metody výzkumu a výzkumné nástroje.....	41
5.2.4 Práce v terénu	42
5.2.5 Dotazník	42
5.2.6 Sociometrické měření.....	46

5.3 Pozorování	48
5.3.1 Pozorování skautů	49
5.4 Interview (rozhovor)	55
5.4.1 Interview s vůdcem oddílu	56
5.4.2 Interview se členy oddílu.....	57
5. Studium artefaktů	59
5.1. Kronika.....	60
5.2. Skautský znak.....	60
5.3 Skautská vlajka.....	61
5.4. Skautský kroj a klubovna a slib.....	61
III. ZÁVĚR.....	67
6. Obecný souhrn	67
6.1 Odpovědi na výzkumné otázky.....	69
6.1.1 Jaké jsou sociální vztahy ve skautských oddílech?	69
6.1.2 Jaké jsou vzájemné vztahy, mezi jednotlivými členy ve skautské skupině?.....	70
6.1.3 Jaké jsou postoje členů oddílu k tradičním hodnotám skautingu?	71
Příloha číslo 1 : Dotazník 1a	74
Příloha číslo 2:.....	75
Příloha číslo 3.....	78

I. Teoretická část

Úvod:

Téma vzájemných vztahů v malých skupinách, jsem si vybral proto, že práce s dětmi a mládeží je mi velmi blízká. Zabývám se již dlouho prací s dětmi ve volném čase. Zejména o prázdninách, kdy pracuji v letních táborech jako hlavní vedoucí, nebo jako vychovatel. Problematiku skautingu, chápu jako neprobádané místo, na mapě sociálních vztahů, zejména v těch nejmenších skupinách, jako jsou družiny, nebo jednotlivé oddíly.

Úvod do problematiky:

Téma problematiky utváření sociálních vztahů, je staré jako lidstvo samo. Už v prvobytně - pospolné společnosti dochází k formování těchto vztahů, na základě potřeb společného soužití, a na základě využití rozdílných osobnostních kvalit jednotlivých členů skupiny, kdy ti schopní plnili role vůdců, na čemž často záviselo přežití celé skupiny, kmene, nebo celého rodu.

Postupem času, jak vznikaly nové vědní disciplíny, se začal člověk čím dál tím víc zabývat sám sebou, a tím, mimo jiné, i vzájemnými vztahy. Z filozofie se vyčlenila psychologie, sociologie, pedagogika a ostatní moderní vědní disciplíny současnosti. Proces začleňování jedince do společnosti se nazývá procesem socializace. Tento proces probíhá postupným vrůstáním a včleňováním jedince do společenských podmínek života a jeho postupnou orientací v daném sociokulturním prostředí. Na formování osobnosti jedince má tedy zásadní vliv kulturní a rodinné prostředí, přizpůsobené daným místně – kulturním společenským normám.

Z toho všeho vyplývá, že každý jedinec během svého života přejímá řadu návyků, zvyků, pozic, systémů rolí a hodnot. Počínaje rolí syna – dcery, přes roli otce – matky, manžela – manželky, šéfa - šéfky, až po jakoukoliv jinou životní situaci. Od útlého mládí hraje každý jedinec celou škálu rolí, a s každou novou rolí se zároveň mění přirozeně i systém jeho hodnot.

Ale ať chceme, nebo ne, člověk je tvor společenský, zvyklý žít ve skupinách, a zvyklý vytvářet si mezi sebou určité vztahy a měnit je. Sociální skupina umožňuje každému

jedinci uspokojovat také své vlastní, individuální, potřeby. Důležité pro každého jedince tudíž je, že pomocí příslušnosti ke skupině se člověk formuje po stránce charakterové, po stránce sociálních dovedností, tak i po stránce emoční. Toto všecko dohromady má tudíž přirozený vliv na celkový charakter každého jednotlivce.

V kolektivu se vytváří sociální role, které přebírá každý jedinec na základě svých osobnostních kvalit, a na těch je závislý způsob sebeprosazení ve skupině. Sociální skupina je živý organismus, který neustále mění svojí vnitřní strukturu, a reaguje tak na vnější podněty. Tak se může stát, že opomíjený člen skupiny, na základě svých specifických dovedností, které nemohl předtím uplatnit ve skupině, protože nebyly pro ni důležité, se po změně podmínek, nebo po přechodu do skupiny jiné, může stát třeba i lídrem.

Sociální skupiny, zejména formální, které máme nyní na mysli, jsou umělé, poskládané za účelem plnění úkolů, podle předem určených kritérií, jako je například armáda. Vedle toho existují i formální skupiny s neformálními cíli. Taková skupina je i Junák - skautská organizace. Nakonec se vyskytují i neformální skupiny, což jsou dobrovolně - nahodilé seskupení, stýkající se jen krátkodobě, na základě užšího společného zájmu, například rekreační sportovci. Cílem této práce bude popsat problematiku tvorby sociálních vztahů ve skautském oddíle, s ohledem na principy skautingu.

Vzhledem k tomu, že problematika skautingu, nebyla v minulosti v popředí společenského zájmu, není mnoho materiálu, zvláště odborné literatury, ke zpracování. Proto je v této práci čerpáno ve zvýšené míře z internetu, kde je na stránkách jednotlivých oddílů, internetových novin a **Tiskového a distribučního centra Junáka** materiálu dostatek, a tím i dost informací ke zpracování této bakalářské práce. Dalším cílem je zmapování problematiky.

1. Skauting, princip skautského hnutí

Základní otázky, na které je nejprve potřeba si odpovědět jsou: Co to vlastně je skauting a kde se tady vzal? Kde a jak to všechno začalo? Co je jeho poslání a na jakém principu funguje? Kam hnutí směřuje? Jaké vztahy mezi sebou udržují jeho členové? Je mnoho otázek, těch, co se týkají skautingu, na které nemáme dost odpovědí. Je to zejména z toho důvodu, že se tomuto tématu celá léta téměř nikdo nevěnoval. Důvod je pochopitelný.

Téma skautingu bylo celá léta tabu. Jeho více než stoletá historie je v Českých zemích dost pohnutá. Od jeho vzniku po současnost, byl celkem třikrát zrušen, a opět povolen. Poprvé, po "Mnichovu" když se dostal k moci fašismus, podruhé po únorovém, komunistickém puči v roce 1948, potřetí v době normalizace, v sedmdesátých letech. Každému nomenklaturnímu režimu byl pro pevné postoje svých členů, nepřijatelný. Vzájemné sociální vztahy v skautském oddíle, to je otázka, na které se zaměřuje tato bakalářská práce.

Základním principem skautingu, je výchova mládeže. Výchova v jejich pojetí směřuje k celkovému rozvoji osobnosti, jak po stránce fyzické, tak po stránce psychických dovedností. Cílem je vychovávat děti a mládež tak, aby byli platnými členy společnosti, při respektování jedinečnosti a osobnosti každého člověka. Vychovat samostatné, poctivé, pracovitě a loajální občany demokratického státu.

Dalším, neméně důležitým principem skautingu je důraz na morální stránku osobnosti a čestnost jednání. Působit na mladého člověka tak, aby z něj vrostl slušný člověk, který se bude schopen bez problémů zařadit do společnosti, bude platným členem této společnosti, se vším co k tomu patří. Čestnost, pravdomluvnost, morálka.

To jsou hesla, která jsou přímo v záhlaví stanov Skautského hnutí, vycházejícího, mimo jiné, z křesťanských tradic. V neposlední řadě je to princip založený na vztahu k přírodě, a to vztahu velmi intenzivním. Pochopení přírodních zákonů, život v souladu s nimi, ekologie. I to je život skauta, to jsou jeho ideje

1.1 Charakteristika skautingu

Skauting dnes, to je již celosvětová organizace sdružující děti, mládež, ale i dospělou populaci, po celém světě. Za svůj hlavní cíl si vzala předsevzetí, podílet se na výchově mladé generace. Převzít na svá bedra část zodpovědnosti společnosti za výchovu mládeže, ve které vidí budoucnost svého národa, respektive budoucnost celého světa. Vytýčila si za svůj úkol vštípit mládeži od začátku pocit odpovědnosti za sebe, za své jednání, a za věci příští. A to za pomoci pevných morálních zásad, a ve víře v sebe sama. Skauting má dnes již více než stoletou tradici.

Celou tu dobu klade důraz na morální stránku výchovného působení, na sepětí s přírodou, na respektování jedinečnosti osobnosti každého člověka, a na jeho správné začlenění do společnosti. Skautské hnutí, má samozřejmě také svoje předchůdce, tedy hlavně v rovině ideologické. Respektive snaha o komplexní výchovné působení na mladou generaci se datuje už do patnáctého století, kdy Francois Rebelais (1493-1553), hlásal odklon od klasické a jednostranné knižní výchovy, k lásce k přírodě.

Další pokračovatel, byl v století sedmnáctém, významný český teolog a pedagog, Jan Amos Komenský (1592-1670). Ten formuloval požadavek na všestrannou výchovu všech dětí, bez rozdílu, byl předchůdcem i propagátorem povinné školní docházky, kladl důraz na respektování osobnosti, a věkových odlišností každého dítěte. Systém se velmi podobal dnešním školním, edukačním metodám. Z dalších významných postav světových dějin, to byli dále například francouzský reformátor Jean Jacques Rousseau (1712-1778). Jeho systém vzdělávání, které vymyslel, se používá dodnes. Známý je jeho pedagogický román *Émil*.

Dále švýcarský pedagog, filantrop a reformátor Johann Heinrich Pestalozzi (1746-1827), který prosazoval, mimo dalších věcí, předškolní výchovu, spisovatel a reformátor mravní výchovy, Angličan John Ruskin, ze kterého přímo čerpal zakladatel skautingu lord Robert Baden – Powell, a mnozí další. Ve století devatenáctém vznikla v Anglii a Americe sdružení YMCA (asociace mladých křesťanských mužů), nebo dále YWCA (dívčí varianta).

Tyto organizace existují a působí dodnes.¹ První pokusy o smysluplné využití volného času mládeže, byly provedeny opět v Anglii, na přelomu devatenáctého a dvacátého století. William A. Smith založil „Boys brigades“, (Brigáda hochů). V Německu pak vznikly „Wandervogel“ (Stěhovaví ptáci), a v Americe pak filosof Henry D. Thoreau, zorganizoval u Waldenského jezera tábor novodobých poustevníků.

1.2 Historie skautingu

Minulost skautingu ve světě, sahá až do roku 1907. Robert Baden – Powell, bývalý britský kolonizační důstojník, sebral oddíl dvaceti chlapců, a na ostrově Brownsea založil první tábor, kde začali pracovat podle předem vypracovaných příruček. Tím byl položen základní kámen skautingu. Pro velký úspěch byl tábor zopakován a tím byl vytvořen základ pro jeho tradici. Od této doby se skauting neustále rozvíjí.

Myšlenka skautingu se šíří jako lavina po celém světě. Ke dnešnímu dni je organizace rozšířena do dvou set šestnácti zemí celého světa. Jeho členská základna čítá na čtyřicet milionů členů. Skautská organizace (WOSM)², má sídlo v Ženevě, dívčí frakce (WAGGGS)³, má své ústředí v Londýně.

1.3. Počátek skautingu v Českých zemích

Do Čech a na Moravu se dostal skauting o pár let později, přesněji v roce 1912. Průkopníkem skautského hnutí v Českých zemích, je Antonín B. Svojsík, který odjel v létě předcházejícího roku do Anglie, aby se seznámil s místním skautským hnutím. Po návratu domů napsal první českou příručku „**Základy Junáctví**,“ na níž spolupracoval s tehdejší generalitou kulturního a politického života. Zejména s filozofem Tomášem G. Masarykem, politikem Karlem Kramářem, vládním radou Františkem Bílým, filozofem Františkem Drtinou, spisovatelem Aloisem Jiráskem a mnohými dalšími.

¹ Přadka, M., Kapitoly z dějin pedagogiky volného času, Brno, MU, 2002, 80-210-2033

² World Organisation Of The Scout Movement - Mezinárodní skautské bratrstvo

³ World Associations of Girls Guides and Girls Scouts - Světová asociace skautek

Nastavil v ní pravidla tak, aby vyhovovala českým podmínkám, a v červenci téhož roku proběhl první chlapecký tábor, v blízkosti hradu Lipnice.

O tři roky později se přidala i děvčata. Ta založila tábor u Živohoště. Skautské hnutí je v Čechách hluboce zakořeněno, i když nemá mnohdy jednoduchou pozici. Zejména po únoru 1948, kdy se nacházelo téměř neustále pod dohledem politických špiček, bylo pronásledováno, perzekuováno a zakazováno.¹

1.4. Základní myšlenková idea skautingu

Skauting je živoucí a burcující myšlenkou. Nenechává lidi tam, kde jsou, vede je dál a výš (k vyšším morálním cílům a hodnotám života, *pozn. autora*), protože je promyšleným systémem výchovy a sebevýchovy. I díky němu vyrůstají z dětí lidé, kteří se stávají základními pilíři občanské společnosti, protože jsou ochotní a schopní spoluutvářet svět kolem sebe k lepšímu.

Posláním Junáka je podporovat rozvoj osobnosti mladých lidí, jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností tak, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k sobě samým, k bližním, k vlasti, k přírodě a k celému lidskému společenství v souladu s principy a metodami, stanovenými zakladatelem skautského hnutí, lordem Robertem Baden - Powellem a zakladatelem českého skautingu, A. B. Svojsíkem.

¹ Přadka, M., Kapitoly z dějin pedagogiky volného času, Brno, MU, 2002, 80-210-2033-4

Skautská výchova ctí především tyto hodnoty:

- **hrát a žít poctivě,**
- **spolupracovat s ostatními lidmi,**
- **nebýt lhostejný k okolnímu prostředí, mít vztah k přírodě.¹**

Skauting všestranně působí na rozvoj osobnosti dětí a mladých lidí – prostřednictvím her, zážitků, aktivit a dalších druhů lidské činností. Zpočátku po založení organizace (7. 7. 1919), působily na našem území několikery organizace i mimo Svaz skautů a skautek, což bylo způsobeno kolísáním mezi myšlenkovými proudy Powela a Setona.

V České republice se skautské hnutí nazývá Junák. Má na čtyřicet pět tisíc členů, zejména dětí a mládeže. Proto, jak již bylo zmíněno výše, že jeho hlavním posláním je působit na rozvíjení osobnostních kvalit dětí a mládeže pomocí různorodých aktivit, počítá se mezi největší, volnočasové, výchovné organizace u nás. Rovněž je členem mezinárodních organizací skautingu.²

2. Specifika vztahů ve skautských skupinách

Jako každá organizovaná skupina, či organizace, musí mít nějakou vnitřní strukturu, tak i Junák má pochopitelně své vnitřní zázemí, své vedení, svůj vlastní systém a vnitřní řád řízení organizace, a to jak směrem dovnitř, k vlastním členům, tak směrem ven, k veřejnosti. Zvláštností skautských skupin, je fungování v malých buňkách (družinách), které vede školený vedoucí, což bývá většinou jen o něco málo starší skaut, nebo skautka.

Ten, vybaven zkušenostmi ze svého předchozího působení jako řadový skaut a rover, po složení příslušných zkoušek, vede oddíl a předává dál to, čemu se sám naučil od svých starších kamarádů - skautů. Kamarádství, to je to, v čem je specifikum vztahů a skautského stylu vedení. V tom lze spatřit základní rozdíl ve stylu vedení

¹ Výňatek ze Stanov Junáka, hlava druhá, Poslání a principy Junáka.

² www.skaut.cz

kolektivu. Na rozdíl od autoritativního způsobu vedení skupiny, se vedoucí snaží být ostatním spíše rádcem, starším kamarádem, přítelem.

2.1 Struktura řízení uvnitř organizace

Každá organizace, tedy i Junák má svojí vnitřní strukturu řízení, bez které není možné efektně, ani efektivně řídit žádnou, ani rozpočtovou organizaci, Junáka nevyjímaje. Struktura řízení skautské organizace se dá rozdělit takto:

Ústředními orgány Junáka jsou:

- **Valný sněm Junáka,**
- **Náčelnictvo Junáka v čele s náčelní dívčího kmene a náčelníkem chlapeckého kmene,**
- **Rozhodčí a smírčí rada Junáka v čele s předsedou,**
- **Výkonná rada Junáka v čele se starostou.**

V čele Junáka stojí sedmičlenná skupina demokraticky volených představitelů. Jeho složení je: starosta Junáka, dva místopředsedové, první a druhý, dva náčelníci a dva podnáčelníci. Každý odpovídá za svěřenou oblast. Všichni mají právo volit starostu. Další stupeň řízení se posouvá na krajskou, či oblastní úroveň.¹

Základní jednotkou je ovšem oddíl, který nás, také nejvíc zajímá a je pro tuto práci podstatný. Tady se odehrává skutečný život skauta, je to také výchozí skupina pro náš výzkum. Oddíl se skládá z jednotlivých družin. Ty se nadále dělí, podle věku, na předškolní, do sedmi let věku, na Vlčata (Světlušky), což jsou osmi, až desetiletí letí, Skauty (Skautky), jedenácti, až čtrnáctiletí a Roverly, to jsou věkem přibližně adolescenti.

Až do roverského věku (asi patnácti let), jsou chlapci a dívky vychováváni odděleně. V místech, z malého počtu členské základny, jsou i v družinách mladších skautů,

¹ Stanovy Junáka

vychovávání chlapci a děvčata dohromady. To se neděje pro nic jiného, než aby mládež pochopila rozdíl a jedinečnost „ženské“ a „mužské“ role v normálním, běžném občanském životě.

Družiny bývají méně početné, kolem deseti členů, tak jak se to zdá být nejideálnější pro to, aby se mohli vedoucí každému členovi náležitě věnovat a ten se mohl poté lépe rozvíjet. Při velkém počtu členů družiny, se tato možnost s každým dalším členem nad tento rámec snižuje.

Družiny vedou starší skauti, vůdci, dost zkušení na to, aby mohli předávat nabyté zkušenosti, ale také dost mladí na to, aby měli k sobě, se členy družiny vzájemně blízko, měli patřičný respekt, a nevznikal přitom generační problém, navíc zde zůstává pocit sounáležitosti a odpovědnosti za činnost ve skupině. Vůdce si může vybrat k sobě zkušenějšího skauta, člena oddílu, jako rádce, neboli „šestníka“, do role svého zástupce.¹

2.2 Vztah k tradičním hodnotám společnosti

Tradiční hodnoty společnosti, jako je funkční rodina, přátelství, láska, rovnost, bratrství, morálka, ohleduplnost k přírodě, to pomalu v dnešní době zaniká pod tíhou materiálních hodnot, pro mnohé tyto pojmy znamenají pouhá slova. Pro skauty je to ovšem základní myšlenkový proud. *„Posláním Junáka je působit na své dětské i dospělé členy a vést je k duchovní, mravní a tělesné zdatnosti tak, aby byli připraveni plnit své povinnosti vůči bližním, společnosti, vlasti.“²*

Dalším výstižným citátem na toto téma, je tvrzení, které je opět dílem J. Pávkové: *„Skauting podporuje vlastenectví, je však zároveň celosvětovou organizací vedoucí k bratrství mezi národy, globální odpovědnosti, a k překonání úzkého nacionalismu.“*

¹ . www.skaut.cz

² cit Pávková, 2002, s. 143

Prostředkem je činnost zaměřená zejména na turistiku a pobyt v přírodě, která junáky-skauty vychovává k praktickým dovednostem, družnosti a sebekázi." ¹

Tyto dvě citace zhruba vystihují vztah skautingu k hodnotám společnosti, zejména se hlásí k tradicím, vlastenectví, respektování přírody, pomoci slabším či potřebným, hlásí se k intelektuální vyspělosti národa, která existovala zejména za první republiky. Přesněji se k tomuto vyslovuje „*Charta českého skautingu na počátku 21. století.*“²

2.3 Narušování vztahů ve skupině

Stejně tak, jako v jiných skupinách, tak i ve skupinách skautských, se najdou jedinci, kteří jsou méně přizpůsobiví, nebo jedinci s poruchou chování. U skautů tomu není jinak. Mezi nejčastější výskyty poruch chování se u skupiny deseti až patnáctiletých se považují:

- **nekázeň,**
- **lhavost,**
- **zvýšená agresivita,**
- **záškoláctví,**
- **nebo sociální izolovanost.**

Občas se vyskytnou i závažnější delikty jako drobné krádeže, podvody, úplná ztráta kázně a podobně. Takovým jedincům, se skautští vedoucí věnují se zvýšenou péčí, pokud je to v jejich silách pokouší se, ve spolupráci s rodiči a školou zjistit příčinu jejich chování. Pokud to je možné snaží se začlenit takového problémového jedince zpět do kolektivu a působit na něj, především osobním příkladem.

Vyloučení, to je krajní možnost, se používá pouze tehdy, když není už jiná přijatelnější forma trestu, nebo pokud existuje reálné nebezpečí rozvratu morálky celého oddílu, či družiny.

¹ cit. Pávková, 2002, s. 143

² Pávková, J., a kol., Pedagogika volného času, Praha, Portál, 2002

Co se týká odměn, nebo trestů, tak i tady platí základní pedagogické pravidlo, že trestat se musí přiměřeně věku, trest musí být srozumitelný, neměl by být ponižující a nemělo by se trestat příliš často, protože potom ztrácí trest svůj výchovný efekt. Na druhé straně odměna, nebo pochvala dokáže každého motivovat k lepším výkonům. Obecně platí, že poměr odměn a trestů, by měl být v poměru nejméně dvě ku jedné, ve prospěch odměňování.¹

3. Sociální skupiny

Zkoumání sociálních skupin, je jedno z nejzákladnějších témat sociální psychologie. Tato disciplína zkoumá sociální realitu, jako strukturu nadindividuálních, vzájemně závislých útvarů, od nejmenších skupin, po společnost jako celek. Škála těchto skupin je od skupiny malé a krátkodobé, například party, až po trvalá společenství, jako jsou například celé národy.

Nadindividuálnost, což je jakási schopnost jedince poddat se cele duchu společenství, kterého je součástí, je ovšem velmi relativní, protože základním předpokladem vzniku každého útvaru a jeho existence, je nakonec stejně zase jedinec, který má potřebu se sociálně začlenit.

Sociální začleněností je myšleno žádoucí i skutečnou přináležitost osobnosti do sociálních vztahů, víceméně trvalých a vyznačujících se charakteristickou strukturou a dynamikou. Jedinec v ní zaujímá stabilní postavení, plní určené funkce a realizuje se. To má potom vliv na jeho další uplatnění ve společnosti.²

Sociální skupina, to je více než pouhopouhý soubor, který má jen určitý počet členů, kteří do něj patří. Rozumějme tomu tak, že do něj patří všichni dohromady tak, jak patří k sobě navzájem, se svými radostmi i starostmi, ale i problémy, které takové soužití přináší. Podle Heluse se struktura sociální skupiny dělí následovně:

¹ Břicháček, V., a kol., Psychologie, Praha, Junák - Tiskové a distribuční centrum, 1999

² Hrabal, V., Sociální psychologie pro učitele, Praha, Karolinum, 2003

- **Členové skupiny.** Jsou propojeni motivy a aspiracemi v pospolitost, která je svébytnou realitou. To se nazývá "**sociálním organismem**". Jednotlivci plní úlohu jeho orgánů. To se projevuje zejména tím, že jedinci bývají vystaveni očekávání ostatních členů skupiny, zaujmou-li ve skupině určité pozice, nebo role.
- **Podskupiny členů.** Ty se utvářejí na základě sympatií, obdivu, názorů, mocenského postavení, atd. Takto vzniklé frakce sledují specifické cíle, které mohou být jak ku prospěchu vývoje ve skupině, tak mohou být i jejich zkázou.
- **Cíle/hodnoty.** Ty, o které skupina usiluje, a normy/pravidla, kterými se řídí **Tradice.** Ustálené zvyklosti, dodávají pocit jednotnosti, identity, výjimečnosti.
- **Sdílené vědomí nebezpečí.** Společný nepřítel, kterému je nutno čelit.
- **Vlastnosti skupinové atmosféry.** Například pocit vzájemného přátelství, důvěry, připravenost ke vzájemné spolupráci, ale i negativní stránka těchto vlastností.
- **Styl řízení.** Autoritářský. Participační (Demokratický). Rovněž podle způsobu prosazování: **silný** - kde jsou pevně stanovena pravidla, **slabý** - kde se pravidla opakovaně porušují.

Centrální termín skupinového dění se nazývá **dynamická interdependence** (měnlivé, vyvíjející se závislosti), ta umožňuje chápat skupinu jako "**sociální organismus**".

Tento sociální organismus se projevuje:

- **uchováním charakteristických znaků skupiny i po odchodu části členů,**
- **vykazováním jakési skupinové paměti (inteligentní x tupá skupina),**
- **emocionalitou skupiny (deprese x euforie),**
- **mobilizací síly k akci (snaha chránit svoje členy),**
- **psychopatologickými jevy skupiny (paranoidní x agresivní).**

Analýzou interdependence, lze tedy na základě zjištění skupinových procesů, zejména **emergence** (vyvěrání, to co vychází ze skupiny), zasahovat do chodu skupiny, za účelem navození žádoucích změn v ní.¹

3.1 Pojetí sociální skupin

K pojetí problému sociálních skupin se Hrabal vyjadřuje následujícím způsobem:

„Skupina je svébytný druh společenské skutečnosti. Chování, vývoj a výchova jedince jsou do značné míry závislé na jeho životě ve skupinách, bez jejich vlivu nelze jedince a jeho vývoj pochopit. Skupinové jevy nelze však vysvětlit pouhou sumací, sčítáním aktivit jedinců, i když skupina závisí i na individuálních charakteristikách svých členů.“²

Nabízí se otázka: Co je to tedy vlastně skupina? Kdo jí tvoří? Skupinu tvoří určitý počet lidí, kteří provádějí po delší dobu společnou činnost, která vede ke společným cílům. Různí autoři definují skupinu, podle úhlu svého pohledu, různě. Kupříkladu Řezáč tvrdí, že sociální skupinu tvoří lidé, kteří jsou navzájem v meziosobních vztazích, komunikují spolu a mají spolu strukturované vztahy.³

Dalším názorem, podle Čápa a Mareše je, že sociální skupiny působí na celou osobnost každého jednotlivce a proto je zvláště důležitý vliv, který mají na sociální dovednosti a charakterové vlastnosti.⁴

Helus se domnívá, že sociální skupina je víc než pouhý soubor lidí, který má určitý počet členů, kteří do něj patří. To podle něj znamená, že do tohoto souboru patří všichni spolu tak, jak k sobě patří navzájem, včetně svých radostí i starostí, i s problémy které takové soužití s sebou nese.⁵

¹ Helus, Z., Sociální psychologie pro pedagogy, Praha, Grada, 2007

² cit., Hrabal, Psychologie pro učitele, 2003, str. 7

³ Řezáč, J., Sociální psychologie, Brno, Paido, 1998

⁴ Čáp, J., Mareš, J., Psychologie pro učitele, Praha, Portál, 2001

⁵ Helus, Z., Sociální psychologie pro pedagogy, Praha, Grada, 2007

Na základních vlastnostech se ale všichni shodují. A sice to, že: ze společného cíle vyplývá podobnost a uspořádání hodnot jednotlivých členů společenství. Cílů se tedy dosahuje spoluprací, vzájemnou kooperací, která se řídí skupinovými normami, čímž se vytváří soudržná a stálá struktura vztahů, kdy jednotliví členové zaujímají různé pozice a role.

Z toho vyplývá, že nejmenší skupinou jsou dva lidé (dyáda), reprezentovaný nejčastěji partnerským vztahem. Horní hranice v počtu členů, ta v podstatě neexistuje. Tu můžou tvořit celé národy, či rasy, kontinenty a jiné. Když nyní víme, co je skupina, měli bychom se také zmínit o tom, co skupina není. Jsou to většinou pouze krátkodobá seskupení lidí, jako například návštěvníci sportovních, nebo různých kulturních akcí, demonstrací a podobně. Toto jsou skupiny davové, anonymní a nejsou předmětem této práce.

Kam tedy patří skautská organizace? Jako celek patří určitě mezi skupiny velké. K tomu jí opravňuje její masová základna, její celosvětové působení. Ovšem základní buňkou organizace jsou a zřejmě vždy budou, skautské oddíly a zejména potom jednotlivé družiny, tedy ty skupiny, o které nám v této práci jde především, ty patří, vzhledem k počtu jejich členů, mezi skupiny malé.¹

3.2 Druhy sociálních skupin

Sociální skupiny se dělí zejména podle velikosti, nebo podle předmětů a druhů činností, či podle jejich cílů. Další dělení skupin se odehrává, ve vztahu cílů skupiny k individuálním potřebám jednotlivých jejích členů. V neformálních skupinách převažují činnosti, které vedou k individuálnímu uspokojování potřeb jejich členů, bez explicitního vztahu k širším úkolům společnosti.²

Skautská organizace patří svým charakterem do velkých skupin. V této práci je ovšem cílem pozorování oddíl, respektive jedna družina. Ta, s ohledem na počet členů,

¹ Hrabal, V., Sociální psychologie pro učitele, Praha, Karolinum, 2003

² Hrabal, V., Sociální psychologie pro učitele, Praha, Karolinum, 2003

který bývá tak maximálně do deseti členů se řadí, jak už bylo řečeno, mezi skupiny malé. A právě tyto družiny, malé skupiny, jsou objektem našeho zájmu. Svoji strukturou patří mezi vrstevnické skupiny.

S vývojem dítěte roste význam těchto vrstevnických skupin, malých sociálních skupin, přibližně stejně starých jedinců. Rodina je příliš specifická skupina, kde se nemůže nikdo naučit vše, co jedinec potřebuje ovládat k dobré komunikaci a interakci s ostatními lidmi.¹Důležitým prvkem se jeví ve skautingu zejména dělení na vrstevnické skupiny.

Z hlediska výchovy je dobré, když mají jednotliví členové skupiny k sobě blízko jak mentálně, tak i věkově, nebo třeba sférou společných zájmů. *"Skupina vrstevníků poskytuje mladistvému příležitost k získání zkušenosti v interakci a komunikaci s osobami, které mu nejsou nadřazení, jako rodiče a učitelé. Mladiství se učí komunikaci s osobami různých názorů a vlastností osobnosti, plnit rozmanité sociální role: vedeného i vedoucího, smiřovatele aj. Učí se prosazovat určitý názor a také ho korigovat, diskutovat, argumentovat, vyjednávat, seznámit se s hlediskem druhého, hledat kompromis, bránit se, vyrovnávat se i s nespravedlností a nezdarem".²* Takto vidí vrstevnické skupiny Čáp a Mareš.

3.2.1 Dělení podle velikosti

Jedním z kritérií pro dělení skupin je jejich velikost, nebo lépe početnost. Takovým základním rozdělením je dělení na malé skupiny a na skupiny velké. Malé skupiny čítají v průměru od třech, do sedmi členů. To jsou, například, různé party, skupiny s úzkým okruhem zájmů a podobně. Ovšem v některých případech může mít malá skupina i dvacet, až čtyřicet členů.

¹ Čáp, J., Mareš, J., Psychologie pro učitele, Praha, Portál, 2001

²cit. Čáp, J., Mareš, J., Psychologie pro učitele, Praha, Portál, 2001, str. 279

Takovým tělesem může být, příkladně, školní třída. Hlavním atributem malých skupin, je silný, interpersonální vztah, mezi všemi jejími členy. Americký psycholog Paul A. Hare (nar. 1923), zjišťoval ve své výzkumné práci optimální počet účastníků diskusních a experimentálních skupin, a dospěl k číslu pět.¹

Do kategorie velkých sociálních skupin patří celé školy, kraje, národy, rasy, či etnika. Studium těchto skupin patří spíše do oboru sociologie. Směrem k této práci se jedná pouze o okrajovou záležitost. Proto se jí nebudeme blíže zabývat.

Malé sociální skupiny jsou definovány tak, že jsou tvořeny lidmi, kteří:

- Jsou vzájemně v přímé, nezprostředkované interakci a komunikaci,
- Mají blízké, nebo shodné cíle a hodnoty,
- Jsou vřazeni do systémů pozic a rolí,
- Respektují skupinové normy.²

Jako celek lze zajisté řadit skautskou organizaci mezi velké skupiny, jak už bylo zmíněno výše. Opravňuje jí k tomu její celosvětová působnost a mnohamilionová členská základna. Jednotlivé skupiny, nebo družiny, o které nám v této práci jde, se člení mezi skupiny malé.³

3.2.2 Skupiny podle cílů

Myšleno podle vztahu cílů skupiny k individuálním potřebám členů a širším společenským hodnotám. V **neformálních** skupinách převažuje činnost, která vede k uspokojování jednotlivých členů, bez explicitního vztahu k širším společenským úkolům. Toto vzniká zejména při hrách, nebo v přátelských skupinách.

Naproti tomu skupiny **formální**, jsou součástí institucí, nebo organizací, cíle bývají určeny přímo těmito institucemi a přesahují individuální potřeby členů skupiny. To se děje ve skupinách jako je školní třída, vojenská jednotka, pracovní kolektiv a jiné. I ve

¹ Hrabal, V., podle Kreche, 508, Sociální psychologie pro učitele, Praha, Karolinum, 2003

² Řezáč, J., Sociální psychologie, Brno, Paido, 1998

³ Hrabal, V., Sociální psychologie pro učitele, Praha, Karolinum, 2003

formálních skupinách můžou vznikat neformální vztahy. Jejich cíle mohou být jak ve shodě, tak v rozporu s cíli formálních skupin, nebo zůstávají neutrální.¹

Skautské skupiny řadíme mezi formální skupiny. Její členové se sice setkávají naprosto svobodně a i dobrovolně se podrobují pravidlům a vnitřnímu řádu skupiny, jako skupiny zájmové, ale její pevné struktury a organizovanost jí řadí svou charakteristikou do kategorie formálních skupin. Mají společné zájmy, vyznávají stejné hodnoty a sledují společné cíle. Touto **dobrovolnou seskupeností** se odlišují od čistě formálních skupin, jako je například armáda.²

3.2.3. Skupiny podle druhů činnosti

„Primární skupinou je rodina.“³ Zde je charakteristická vlastnost, mnohostrannost zájmů. V rodině se dají realizovat prakticky všechny základní druhy činností. Ať to jsou hry, pracovní, akční, výchovné, či sociální činnosti. V rodině se uskutečňují základní socializační procesy.

Naproti tomu mezi **sekundární** se dají zařadit všechny ostatní skupiny. Zájmové, pracovní, hrové a ostatní skupiny mají zásadní vliv na formování osobnostních kvalit každého jedince. Čáp a Mareš k tomu dodávají: „*Sociální skupiny působí na celou osobnost. Zvláště důležitý je vliv na sociální dovednosti a charakter.*“⁴ Z tohoto tvrzení zcela jasně vyplývá, že prostředí, do kterého se každý narodí, v kterém každý jedinec vyrůstá a žije, bezprostředně ovlivňuje, ale zároveň i determinuje jeho vývoj.

Jinou skupinou jsou skupiny **výchovné**. Cílem jejich činnosti je učit, získávat a předávat dovednosti a připravovat jedince na převzetí své role ve společnosti. Typickým představitelem této kategorie jsou školy všech typů. Tady je možné nalézt

¹ Hrabal, V., Sociální psychologie pro učitele, Praha, Karolinum, 2003

² Hrabal, V., Sociální psychologie pro učitele, Praha, Karolinum, 2003

³ cit. Hrabal, podle C. H. Cooleye, 1912

⁴ cit. Čáp, Mareš, str. 275

zřejmě největší prostor pro umístění skautských skupin. Protože podle programového prohlášení, je výchova mládeže, hlavním cílem skautingu.

Hrové skupiny, jejichž obsahovou náplní jsou, jak vyplývá z názvu, hry. Ty zaujímají v životě člověka důležitou roli. Provázejí člověka od dětských let až do dospělosti. V dětství a v dospívání, působí jako škola života. Přispívají ke kontaktu s rovnocennými partnery, soutěživosti a k přípravě ke vstupu do pracovních skupin. V dospělosti mají rekreační a relaxační charakter. (Netýká se profesionálů). Slouží k uspokojování potřeby aktivního odpočinku a sociálního kontaktu.¹

Další sociální skupinou kategorií je **parta**. Původně pracovní skupina, odvozením skupina se stejnými zájmy a cíli, neformální, se společensky přijatelnými cíli, se vztahy vzájemné spolupráce a porozumění.² Parta může vzniknout i uvnitř jakékoliv skupiny, ať již formální, nebo, jako v případě skautingu formální s neformálními cíli.

Vždy se najdou jedinci, kteří mají k sobě blíže, než k ostatním členům skupiny, vytváří podskupiny, které sledují specifické cíle. Záleží na orientaci těchto cílů, jsou-li kladného, nebo záporného charakteru, pak je hodnocení této frakce buď ku prospěchu skupiny, nebo opačně.³

Kolektiv, ten je původně myšlen jako pracovní skupina. Používá se přeneseně i v jiném významu jakékoliv sociální skupiny. To není ovšem z hlediska terminologie žádoucí, ani úplně přesné označení. V ostatních bodech jsou v podstatě ve shodě s ostatními výzkumníky.

Skautské oddíly se dají zařadit mezi **hrové** a **výchovné** skupiny současně, rovněž je lze, částečně, kvalifikovat jako skupiny **vrstevnické**. Skauting, to je volnočasové hnutí, které působí na své členy výchovně, pomocí různých typů her, které mají za úkol simulovat skutečné životní situace, které mohou v budoucnu nastat. Je to taková hra

¹ Hrabal, V., Sociální psychologie pro učitele, Praha, Karolinum, 2003

² Čáp, J., Mareš, J., Psychologie pro učitele, Praha, Portál, 2001

³ Helus, Z., Sociální psychologie pro pedagogy, Praha, Grada, 2007

na skutečnost. Takto vybavený jedinec by měl být připraven, po projití skautingem, řešit a zvládat nejen běžné, ale i tíživé životní situace.¹

3.2.4 Struktura skupiny

Hrabal charakterizuje skupinu: „... jako relativně nezávislý útvar jsme charakterizovali souborem vzájemně souvisejících znaků, které vyplývají z její funkce, podle obecné zákonitosti o závislosti struktury, funkcí, činnosti“.² Struktura skautských skupin je dána rozdělením na jednotlivé družiny podle věku od nejmenších přípravek, až po roverské družiny, které sdružují adolescenty. U skupin dětí do patnácti let, bývají rozděleny skupiny též na chlapce a dívky.

Tam, kde to podmínky nedovolují, třeba pro malý počet členů družiny v malé obci, mohou být i zde obě pohlaví dohromady. Vůdce takovéto smíšené skupiny musí pouze zohlednit různost zájmů jednotlivých členů, tedy chlapců a dívek, a přizpůsobit tomu činnost. Zdálo by se, že toto nesouvisí přímo s tématem práce, ovšem jenom zdánlivě. Správně, nebo lépe vhodně nastavená struktura skupiny napomáhá k lepší spolupráci, k lepší interakci mezi jednotlivými členy oddílu³.

3.2.5 Cíle skupiny

Cíle, ke kterým skupiny směřují, bývají zpravidla početnější. Ty mohou být nadskupinové, společné, nebo individuální cíle jednotlivých členů. Cílem může být i sama skupina. Jednotlivci, nebo malé skupinky mohou sledovat individuální či separátní cíle různých podskupin, což může mnohdy vést k narušení, či k oslabení, anebo dokonce až k ohrožení samotné existence skupiny.

¹ Hrabal, V., Sociální psychologie pro učitele, Praha, Karolinum, 2003

² cit. Hrabal, 2003, str. 11

³ Hrabal, V., Sociální psychologie pro učitele, Praha, Karolinum, 2003

Dobrym príkladem může být pracovní skupina. Zde se může stát, že kromě sledování cíle této formální skupiny se jednotlivci, nebo malé skupinky začnou sledovat své osobní cíle. A to například může být kariérní postup, odlišný názor na vedení kolektivu, nebo třeba výše finančního ohodnocení za práci a podobně.¹

Naproti tomu skupinové cíle skautů, bývají vlastně i cíli individuálními, to lze usuzovat z toho, že styl vedení je nastaven tak, že je založen na principu demokratické diskuze, a jejím výsledkem se vlastně sjednocují individuální cíle s cíli skupinovými.

3.2.6 Skupinové hodnoty

Pokud použijeme opět slova Hrabala, zjistíme že: „*Skupinové hodnoty je možno chápat jako zvnitřnělé cíle skupiny, přijaté jejími členy.*“² Jednotlivé hodnoty se během realizace dostávají do sporu o prioritu. Jedná se o „boj motivů“. Ve skupině se vytváří stálost pořadí, hierarchie hodnot a skupina působí na členy ve směru k přijetí těchto norem.

Hierarchie hodnot nebývá ve všech skupinách stejná. Formální skupiny hodnotí nejvýše pracovní výkony, u neformálních bývá prioritou zábava, přátelství. Jednotlivec bývá příslušníkem často i více sociálních skupin, s odlišnými centrálními hodnotami je mezi nimi (u neformálních skupin) víc rozdílů. To může svým způsobem posílit, i znehodnotit výchovu. Například vzdělání může mít v hierarchii rodinných hodnot v různých sociálních vrstvách, různé postavení.³

Ve skautských skupinách, bývá hierarchie hodnot jedince, podřizována hodnotám skupinovým. V praxi to znamená, že každý návrh, nápad, nebo jiná iniciativa podléhá kolektivnímu hlasování. Podle výsledků tohoto hlasování, je návrh buďto přijat, nebo

¹ Hrabal, V., Sociální psychologie pro učitele, Praha, Karolinum, 2003

² cit. Hrabal, 2003, str. 12

³ Hrabal, V., Sociální psychologie pro učitele, Praha, Karolinum, 2003

zamítnut. Konečnému verdiktu se podřídí všichni. Neznamená to, že se k němu skupina nemůže vrátit, pokud se nezmění podmínky pro jeho realizaci¹

3.2.7 Činnost členů skupiny

Činnost směřuje především k dosahování cílů skupiny, v průběhu vytváření se její struktura unifikuje, sjednocuje, diferencuje, specializuje, a specializovaná činnost se koordinuje. Sjednocování a koordinace činnosti je při dosahování cílů podstatnou podmínkou existence skupiny, je zajišťováno normami, systémem rolí a pozic.²Zrovna tak činnost ve skautském oddíle, je koordinována tak, aby členové skupiny postupovali společně, aby postupovali k cíli jako celek, a každý přispěl k výsledku skupiny podle míry svých schopností a dovedností.

3.2.8 Skupinové normy

Pro lepší pochopení definuji pojem skupinové normy. Toto dobře vystihuje definice podle Hrabala: „*Skupinové normy jsou pravidla chování, které specifikují takové činnosti členů, které jsou v určitých situacích vhodné, nebo nevhodné*“.³ Normy jsou zřetelné zejména ve formálních skupinách, jako je armáda, či policie, kde se příslušníci řídí přesně stanovenými předpisy.

Činnost občanů se řídí zákony. Ovšem kromě toho vzniká v průběhu utváření skupin cosi, co by se dalo nazvat nepsanými zákony či normami. Obsah a závaznost těchto norem vyvěrá z cílů a hodnot skupiny. Normy však mohou jedince i omezovat, proto dochází i k jejich překračování. Proti tomu vzniká společenský tlak. Ve formálních skupinách se přestupky řeší formou sankcí a trestů.⁴

¹ Hrabal, V., Sociální psychologie pro učitele, Praha, Karolinum, 2003

² Hrabal, V., Sociální psychologie pro učitele, Praha, Karolinum, 2003

³ cit. Hrabal, podle Kreche, 81, 2003, str. 13

⁴ Hrabal, V., Sociální psychologie pro učitele, Praha, Karolinum, 2003, ISBN 80-246-0436-1

V ostatních skupinách toto působí rovněž, ale méně zřetelně. Tady působí více společné očekávání členů skupiny, že bude každý dodržovat zvyková pravidla skupiny. Při překročení pravidel „deviantním“ chováním, dochází k stupňování reálného tlaku na jedince. A to zvýšenou komunikací, přemlouváním, případně kritikou, a to vše může vyvrcholit fyzickým napadením, extrémně i fyzickou likvidací. Normy mají ve skupině jak sjednocovací funkci, tak mohou mít i funkci vymezující specializaci rolí.

Ve skautské organizaci je normový systém dán vnitřním řádem, slibem skauta a ostatními předpisy stejně jako v jiných organizacích podobného typu. Je to systém, který přesně určuje hierarchii hodnota a postavení jednotlivých členů, podobně, jako má třeba armáda

3.3. Role

Vymezení pojmu role v sociální psychologii vystihuje tato formulace: *„Role je souborem specifického, skupinou očekávaného chování, určeného zvláštními normami a souvisejícího se specifickými úkoly jedince. Role je zároveň souborem věcně interpersonálních vztahů jedince k ostatním členům skupiny, vyplývající z úkolů daných rolí.“¹*

Co je to tedy role v praxi? Je to v podstatě každá lidská činnost, vykonávaná v běžném životě, každým jedincem zvlášť. Každý člověk během svého života projde celou řadou rolí. Rolí může znamenat například být rodičem, žákem, vedoucím, hokejistou a podobně. Cokoliv člověk dělá, „vcitíuje“ se do dané pozice, přejímá celý soubor činností, které se váží k dané roli, ztotožňuje se s ní.²

Některé role se vyskytují současně. Role „šéfa“ u formálních, nebo „vůdce“ u neformálních skupin, nijak nevylučuje být v roli syna, či dcery, otce – matky, nebo třeba kapitánem fotbalového týmu současně. Rozdíl mezi rolemi je hlavně ve způsobu jejich nabytí. Zatímco formální vedoucí bývá určen, nebo jmenován na základě předem

¹ cit., Hrabal, 2003, str. 14

² Hrabal, V., Sociální psychologie pro učitele, Praha, Karolinum, 2003

daných kritérií, v neformálních útvarech se vůdčí typ vynořuje z davu. Pokud odejde, skupina si zvolí jiného.

Tam, kde se i ve formálních skupinách vytvoří neformální struktury, bývá vedoucí jen zřídka i „vůdcem“. Podle výzkumu Roberta Balese a Christiana Slatara, k tomu dochází pouze asi u jedné třetiny zjištěných případů.

Napětí mezi rolemi může vyústit až v konflikt rolí, který je způsoben příslušností k několika různým skupinám s odlišnými normami, nebo pokud jsou tyto role v příkrém rozporu, vyžadující odlišné jednání (jedináček doma, proti kolektivu ve škole). Obecně, při dlouhodobějším vykonávání vedoucí funkce dochází k tvorbě kvalitativních dispozic pro výkon funkce, ale zároveň vzniká riziko určité izolace jedince, na úkor potlačení jiných životních rolí.¹

3.3.1 Pozice

Tak se označují rozdíly mezi členy skupiny, z hlediska jejich významu ve skupině. Členové skupin mohou být podle zaujímání jednotlivých pozic seřazeni do hierarchie. Jednotlivec může zaujímat i několik různých pozic v několika skupinách. V zásadě existují tři kategorie těchto pozic:

- **podle kompetencí,**
- **podle podílu na řízení (podle vlivu),**
- **podle intenzity interindividuální komunikace (podle oblíbenosti).**

Pozice podle vlivu se nazývá status. Oblíbenost, či neoblíbenost, má na svědomí v interakci ve skupině nastolit tendenci ke zvýšení spontánního kontaktu ostatních s takovýmto členem, nebo v opačném případě, vyhýbání se mu. Pozice evidentně závisí nejen na skupině, ale i na jednotlivci.

Pozice ve skautských oddílech jsou jasně definovány. Vedoucí pozice v oddíle je svěřována pouze těm nejschopnějším, na základě vykonání příslušných zkoušek. Další

¹ Hrabal, V., Sociální psychologie pro učitele, Praha, Karolinum, 2003

posun v získávání vlivu ve skupině lze získat na základě složení odbornosti v různých oborech užitečných pro činnost skauta, jako například zdravotník a mnoho jiných. Každý se snaží získat co nejvíce „odborek“.

Jejich počet a hodnota se poznají na uniformě skauta, který si na ni připevní zástupný emblém, to je společně s identifikačními znaky oddílu, něco jako hodnostní označení. Pokud se vyskytne mezi členy jedinec, těšící se přirozené autoritě, brzy se projeví jeho schopnosti. Status neformálního vůdce je v podstatě u skautů brzy podchycen a takový jedinec se stává velmi brzy i vůdcem oficiálním.¹

3.3.2 Podskupiny

Vznikají zejména tam, kde bývá více členů ve skupině, kde je velikost malých skupin na samé hranici. A rovněž také tam, kde je malá vnitřní soudržnost (koheze) skupin. Bývají to zejména různá přátelská společenství, bez pevné vnitřní struktury. Nadměrná nezávislost podskupin, může vést k rozpadu skupin, jejíž mají být součástí.

Naopak v jiných případech může vznik takovéto podskupiny být ku prospěchu věci. Například ve škole při doučování pomalejších žáků se mohou tito žáci formou doučovací podskupiny dotáhnout na ostatní.² Mezi skauty, se podskupiny formují převážně na základě pomoci mladším, nebo slabším členům skupiny, tak, aby byli schopni se časem dotáhnout na ostatní členy skupiny, aby se mohli stát plnohodnotnými příslušníky skupiny. Cílem skautingu není vychovat pouze vynikající jedince, průměrné a ty ostatní, jako třeba sportovní oddíly, ale působit na své členy tak, aby stanovených cílů dosáhli dříve či později, podle vlastních schopností, všichni.³

¹ Hrabal, V., Sociální psychologie pro učitele, Praha, Karolinum, 2003

² Hrabal, V., Sociální psychologie pro učitele, Praha, Karolinum, 2003

³ Hrabal, V., Sociální psychologie pro učitele, Praha, Karolinum, 2003

3.4 Dynamika skupiny

Mnohé z této kapitoly dynamiky skupin bylo již výše popsáno v kapitolách o strukturách skupin, z hlediska funkcí jednotlivých strukturálních jevů. Zbývá popsat soutěž a spolupráci, a řízení kolektivu

Skupina není pouze souhrnem jedinců, ale je také i souborem jedinečných osobnostních typů. To ovšem znamená, že kromě skupinových, sleduje každý i své osobní cíle. To, jak si dokáží tyto dva protiklady navzájem vyhovět, jak dokáží jednotlivci skloubit své zájmy, se zájmy skupiny, je rozhodující pro správně fungující dynamiku skupiny. To velmi úzce souvisí se soutěživostí, nebo spoluprací ve skupinách. ¹Je jedním z cílů každého skautského vůdce, korigovat činnost ve skupině tak, aby potenciál každého člena družiny, nebo oddílu, byl směřován k využití ve prospěch celého kolektivu.

Zároveň je tato činnost velkým uměním koučingu, vyžadující velkou dávku empatie, organizačních schopností a zkušeností. Každý je jiný, a má své představy, a „naladit“ soubor jedinců na jednu notu není vůbec jednoduché.

3.4.1 Soutěž a spolupráce

Soutěžení je důležitá část socializace každého jedince. Rovněž tak i spolupráce. Hrabal k tomu říká: „*Spoluprací a soutěží dosahuje skupina i jedinec svých cílů odlišným řešením základního protikladu: skupina - jedinec.*“² Skupina, to není pouze soubor jedinců, je to též souhrn individualit a individuí. To přináší vedle cílů skupinových, i osobní cíle. Ty se mohou dostat do vzájemného rozporu, jak bylo již zmíněno v předchozí kapitole. Proti nadměrné snaze k prosazování individuálních cílů se skupina brání normami, sankcemi, sociálním tlakem.

² cit. Hrabal, 2003, str. 18

Cíle jedinců musí být ovšem respektovány. Toho lze dosáhnout, jsou-li integrovány se skupinovými cíli. Organizovaná, řízená spolupráce obsahuje prvky diferenciaci a hierarchizace, v níž se může uspokojit potřeba sebeprosazení. Opačně, řízená soutěž obsahuje prvky spolupráce, třeba v kolektivním sportu. Ve školních podmínkách dochází k nevyhlášené soutěži, například u klasifikace žáků, ve sportovních výsledcích v rámci TV a podobně.¹

Jak už bylo zmíněno, hry a soutěžení patří mezi hlavní výchovné nástroje skautské výchovy. Je důležité, aby se mladí lidé naučili soutěžit, jít za svým cílem odhodlaně, ale na druhé straně bez podvádění, s úctou k soupeři, čestně. Mělo by je to naučit, že vítězit se nedá za každou cenu, a i prohra může být vítězstvím, když si zachováš svoji tvář. Názorným příkladem z historie může být třeba Mistr Jan Hus a jeho známý příběh.

3.4.2 Styl vedení

Řízení kolektivu, se ve skupině může koncentrovat buď na jednotlivce, nebo může být rozdělena v různém poměru na více členů. To je jedním z hlavních znaků stylů vedení. Liberální styl vedení, s minimálním zásahem vedoucího, se jeví jako neefektivní. Autokratické vedení, kdy rozhodování je v rukou jednotlivců, a demokratické vedení, kdy se na rozhodování podílí širší grémium, nevykazuje podstatné rozdíly ve výsledcích.

V demokratických podmínkách, kdy se má možnost na vedení podílet více členů, lze pozorovat větší samostatnost a kreativitu.²

Řízení a vedení skupiny vyžaduje vůdce. Role vůdce-vedoucího skupiny patří k hlavním požadavkům na tuto funkci. Charakter této role podle Řezáče je následující:

- **Harmonizace mezilidských vztahů ve skupině, vytvoření příznivého klimatu,**
- **Koordinace aktivit členů skupiny, sladit individuální cíle se skupinovými.**

¹ Hrabal, V., Sociální psychologie pro učitele, Praha, Karolinum, 2003

² Hrabal, V., Sociální psychologie pro učitele, Praha, Karolinum, 2003

Styl vedení ve skautských družinách je založen na demokratických principech. Vedoucí každého oddílu, či skupiny je samozřejmě člověk plně kompetentní, proškolený ve vlastním školícím systému, člověk prověřený a zralý po všech stránkách. Nicméně samotný styl vede skauty k tomu, aby se sami aktivně podíleli na vedení, což vede k samostatnosti, kreativitě a spoluodpovědnosti za výsledky celého kolektivu.¹

4. Diagnostika vzájemných vztahů

Během svého života člověk poznává svět, do kterého se narodil, začleňuje se do ze začátku jednoduché, později však do stále složitější struktury i dynamiky sociálních vztahů, a pomalu se stává vlastní svébytnou osobností, která je součástí nějaké společnosti.

Význam slova diagnostika, znamená zjišťování, či poznávání daného objektu. Diagnostika vztahů, má tedy za úkol zjišťovat a poznávat odlišnosti v jednotlivých vztazích a zároveň nám pomoci se vyznat ve vzájemných vztazích mezi jednotlivými lidmi, kolektivy, skupinami, národy, rasami a podobně. Nezřídka nám pomáhá vyznat se i sám v sobě.²

Ke zkoumání vztahů ve skupině, se používá řada výzkumných metod. Každá metoda má své specifické vlastnosti, které je nutné dodržovat při jejich používání. Jsou to validita - schopnost nástroje zkoumat to, co potřebujeme zjistit, a reliabilita, její přesnost a spolehlivost. Mezi nejpoužívanější výzkumné metody patří: pozorování, škálování, dotazník, interview, obsahová analýza textu, či experiment, ale existují i metody jiné, které nebudou v této práci použité.

¹ Řezáč, J., Sociální psychologie, Brno, Paido, 1998

² Dvořáková, M., Pedagogicko – psychologická diagnostika I, České Budějovice, JU, 2000

V rámci každé výzkumné metody, je potřeba vytvoření konkrétního výzkumného nástroje pro každý jednotlivý výzkum, (definovat škálu, otázky), nebo lze použít nástroje již předdefinované, hotové, ovšem ty nemusí vždy plně vyhovovat zadání.¹

- **Pozorování.** Je to sledování činností lidí, záznam této činnosti, analýza a vyhodnocení. K tomu slouží pozorovací systémy, předem připravené komplexní nástroje, obsahující podrobný popis pozorovaných kategorií jevů, jejich identifikaci, záznam a vyhodnocení.
- **Škálování.** To je nástroj k posuzování, který umožňuje zjištění míry vlastností jevu, či jeho intenzitu. Vyjadřuje hodnocení tím, že určí polohu daného jevu na stupnici škály. Posuzovat lze takto jak jevy, tak i lidi. Škála má obvykle tři, pět, sedm někdy i devět stupňů. Výhodou je lichý počet, protože u symetrické škály lze pozorovat lépe příklon v rozhodování na jednu, či druhou stranu.
- **Dotazník.** Jeho podstatou je kladení otázek. Určený především pro hromadné získávání údajů. Je nejpoužívanější diagnostickou formou pro získávání informací, je relativně nejjednodušší, dá se zde zjistit velké množství informací, od velkého počtu respondentů, při malé časové náročnosti.
- **Interview.** Též rozhovor. Je výzkumnou metodou, jež umožní zachytit, ale také tím, že se jedná o osobní kontakt, umožňuje proniknout hlouběji do názorů a postojů respondentů, usměrňovat rozhovor a ovlivňovat jeho další směr. Podstatou interview je kladení otázek a získávání odpovědí na ně. Oproti dotazníku dostává přednost mnohdy i tehdy, pokud má respondent problém s psaným slovem, (malé děti, staří lidé).
- **Obsahová analýza textu.** Analýza textu se používá v podstatě u každé výzkumné metody. Protokoly z pozorování, interview, dotazníky, výpovědi. Tady všude se při zpracovávání tohoto materiálu používá textová analýza. Je jedním z postupů zpracování. Ta je vhodným nástrojem na ověřování zjištění

¹ Dvořáková, M., Pedagogicko – psychologická diagnostika I, České Budějovice, JU, 2000

z jiných výzkumných metod. Porovnáním odpovědí respondentů lze ověřit validitu výzkumných metod.

- **Experiment.** Nebo také experimentální metoda. Toto je výzkumná metoda, jejíž největší předností je možnost manipulace s proměnnými (prvek, který se může měnit). Jiná vlastnost je možnost v rámci experimentálního postupu použít různorodý sběr údajů, a tím synteticky využívat možnosti jiných výzkumných metod. Tato metoda nebude v této práci použita.

V této práci, se zaměříme na diagnostiku vzájemných vztahů v malé skupině. Konkrétně půjde o vztahy ve skupině chlapecké, skautské družiny. Zajímá nás, jaké vztahy mezi sebou udržují členové skautského oddílu, jak vznikají, jejich vývoj, zda jsou to vztahy běžné, standardní, nebo snad jsou výjimečné. Předpokládáme, že vazby mezi jednotlivými členy budou soudržnější, než je normální v obdobných skupinách...¹

4.1 Vývoj sociálních vztahů

Vztahy v sociální oblasti se vyvíjí s ohledem na věk každého jedince a rovněž s ohledem na prostředí, v kterém se pohybuje. Vše začíná v rodině. Tady každý získává základní sociální vybavenost a dovednosti. Podobně se vyvíjí vztahy i mimo rodinu. Každá změna prostředí, zaměstnání, bydliště s sebou přináší nové podmínky pro navazování nových vztahů.

Je to nikdy nekončící proces, při kterém dochází k neustálým proměnám a kombinacím, výměnám rolí, nebo přijímání nových. Na tom, jak jedinec zvládne tento proces, závisí jeho další zdravý vývoj, zařazení se do skupiny. Socializace, jak se tento proces nazývá, má být prvkem který je rozhodující pro úspěšnost, nebo naopak neúspěšnost adaptace jednotlivce do společnosti.²

¹ Gavora, P., Úvod do pedagogického výzkumu, Brno, Paido, 2000

² Dvořáková, M., Pedagogicko – psychologická diagnostika I, České Budějovice, JU, 2000

4.2 Vztahy ve skupině

Vztahy ve skupině jsou měřitelná veličina. Oblíbenost, dominantní postavení, nebo naopak malá oblíbenost, podřízenost, izolovanost, se dají zjišťovat pomocí různých diagnostických metod. Vzájemné vztahy jsou ve skupině ovlivňovány mnoha faktory. Jednak to může být role, či pozice, kterou jedinec ve skupině zaujímá. Jiný vztah budou mít členové skupiny k vůdci a jinou pozici budou zaujímat k například izolovanému jedinci.

Kvalita vzájemných vztahů, je rozhodujícím elementem ve skupině. Zejména při řešení krizových situací je nutné, aby se projevil pozitivní charakter skupinového ducha. Skupina může uspět jen tehdy, pokud bude postupovat jako celek, nikoliv jako soubor, byť sebelepších, individualit.

4.3. Diagnostika vztahů ve skupině

Diagnostiku by měl provádět pouze někdo, kdo je vybaven dostatečnými profesními kompetencemi, zejména pedagogicko – didaktickými, odbornými, a diagnostickými. Tedy někdo, kdo je vybaven profesními dovednostmi v daném oboru.

V pedagogicko – didaktické diagnostice se nachází čtyři hlavní body zájmu v orientaci:

- **na žáka,**
- **na skupinu,**
- **na vzdělávací instituce,**
- **na autodiagnostiku.**

Pozorování, rozhovory, jsou metody, při kterých se dají zjišťovat vztahy ve skupině mezi jednotlivými jejími členy, ale tyto metody mají jednu velkou nevýhodu. Tou je veliká časová náročnost. Ta nemusí být problém pro učitele ve škole, ale pro vedoucí volnočasových aktivit žáků už problém znamenat může. Zejména z jednoho prostého důvodu, a to sice, že se scházejí pouze, například, jen jednou týdně.

Proto existuje jiná, úspornější metoda, a tou jsou sociometrické dotazníky. Sociometrická metoda je poměrně spolehlivé, skupinové měření, přinášející dobré výsledky. Přináší, po vyhodnocení výsledků, přehled o sociálních strukturách ve zkoumané skupině. U nás nejznámější dotazník tohoto typu se nazývá SO-RA-D (sociometrický ratingový dotazník.).

Ten se ovšem nedá použít úplně všude. Je vhodný až od vyššího stupně základních škol, tak sedmá, osmá třída, nebo ještě lépe na školách středních. Důvod je nasnadě, menší děti by nerozuměli zadání. Pro potřeby malých skupin, je vhodné použít k testování "Morenův" test. J. L. Moreno, byl Američan, zakladatel sociometrie.¹

¹ Dvořáková, M., Pedagogicko – psychologická diagnostika I, České Budějovice, JU, 2000

II. Praktická část

5. Empirický výzkum

Smyslem empirického výzkumu, je ověřit si v praxi platnost teoretických předpokladů. Potvrdit, případně vyvrátit skutečnosti, které jsou již obecně známé, nebo předchozími výzkumy prokázané na jiných, podobných výzkumných úkolech. Jedná se o samou podstatu každé vědecké práce.

Problémy malých skupin jsou zmapovány předchozími výzkumy z minulosti dosti podrobně, zkoumání sociální skupiny, to patří mezi základní stavební kameny sociální psychologie. V tomto výzkumu jde především o to, prozkoumat *malou* skupinu ve *skautské* organizaci, v jejích specifických podmínkách. Základem této práce je kvalitativní forma výzkumu.

5.1 Cíle výzkumu

Cílem tohoto výzkumu je zjistit, jaké jsou sociální vztahy v malé skupině, konkrétně v jednom malém, skautském oddíle. Na jakém základě vznikají, jakým směrem se vyvíjí, popřípadě kam směřují. Základním krédem skautské ideologie, je důraz na vysoký morální kredit každého jednotlivce. Proto je sekundárním cílem tohoto výzkumu, rovněž se pokusit zjistit, do jaké míry je toto tvrzení pravdivé.

5.2 Příprava výzkumu

Základním prvkem v přípravě výzkumu je formulace výzkumného problému. Následuje vyhledání a studium použité literatury. Dalším důležitým prvkem v přípravě, je určení výzkumného vzorku. Rovněž je nutné zajistit kontrolní skupinu, s kterou by bylo možné srovnávat naměřené hodnoty. Za další, je nutné určit pravidla pro práci v

terénu, získat patřičná povolení, určit výzkumné nástroje a způsob získávání a zpracovávání dat. Také je zapotřebí vytvořit si časový harmonogram pro plnění úkolů.

Harmonogram výzkumu

- 12/2011 – příprava výzkumu,
- 12/2011 - 4/2012- pozorování, sběr dat,
- 4/2012-5/2012 – vyhodnocení, vytřídění dat,
- 5-6/2012 – zpracování dat, vypracování BP,
- 29. 6. 20012 - odevzdání vypracované BP.

5.2.1 Formulace výzkumného problému a výzkumné otázky

Jednou z nejdůležitějších částí výzkumu je určení výzkumného problému, důvodu, proč celá práce vlastně vzniká. Vymezením mantinelů pro daný výzkum se určuje směr výzkumu, rozsah a hloubka bádání, jeho přesné vymezení. Je nosným prvkem výzkumu. Tématem tohoto výzkumu jsou vztahy v malých skautských skupinách, s ohledem na principy a tradice skautského hnutí.

Formulace výzkumného problému této práce zní:

- **Jaké jsou sociální vztahy ve skautském oddíle?**

Z této formulace výzkumného problému posléze vyvstávají tyto výzkumné otázky:

- ***Jaké jsou vzájemné vztahy mezi jednotlivými členy ve skautské skupině?***
- ***Jaké jsou postoje členů oddílu k tradičním hodnotám skautingu?***

Toto jsou otázky, na které se zaměřuje tato práce a na které bude hledat odpověď.

5.2.2 Výzkumný vzorek

Jako výzkumný vzorek byl vybrán Skautský oddíl, z jednoho blíže nejmenovaného střediska, v jednom stotisícovém městě. V oddíle jsou zahrnuty tři družiny. Družina „Vlčat,“ a družina „Skautů.“ A také „Roveři“. Dohromady se jedná o skupinu, která čítá

šestnáct členů. Splňuje tedy ideálně požadavky na malou skupinu. Ovšem tady jsme naráželi na problém různorodosti a věkové nesourodosti kolektivu. Proto bylo nutné, zvolit kritéria pro výběr.

5.2.2.1 Kritéria pro výběr

Základními kritérii pro výběr výzkumného vzorku je velikost zkoumané skupiny a věk respondentů. Uvažovaná skupina, byl tedy oddíl skautů, vlčat a roverů, který má dohromady šestnáct členů. Dalším kritériem pro výběr byl věk respondentů. Ten se pohybuje se v rozmezí osmi až jednadvaceti lety.

Bylo nutné tedy provést korekci. Ta je důležitá zejména proto, že v zájmové skupině takto mladých jedinců, se profil společných zájmů, zužuje. Po zvážení všech těchto předpokladů, byla vybrána družina mladších skautů, čítající šest chlapců, ve věku 10-12 let. Důvod pro takovéto rozhodnutí je zejména ten, že tato skupina je kompaktním kolektivem vrstevníků, kteří spolu pracují již určitou dobu.

Vlčata (8-10 let), jsou příliš nezkušená, roverů je příliš málo a jen těžko se sejdou všichni pohromadě, tudíž výzkum by zde byl velmi obtížný, ne-li nemožný. Pro identifikaci byli respondenti označeni písmeny „A“, „B“, „C“, „D“, „E“, „F“.

5.2.3 Použité metody výzkumu a výzkumné nástroje

Základním prvkem tohoto výzkumu, bude interview. Bude probíhat strukturovaný rozhovor, mezi mnou a vybranými členy oddílu a s vedoucím, který dostal identifikační písmeno „S“. Jako další metodu jsem zvolil dotazník. Nazval jsem ho „Test vnitřní soudržnosti“. Test je jednoduchý, obsahuje celkem osm otázek, které tematicky souvisejí s činností skauta. Je označený jako **dotazník 1a**.¹

¹ Viz. Příloha 1.

Jinou metodou, která může v této práci rovněž pomoci k nahlédnutí do nitra skupiny, je studium oddílové kroniky a jiných artefaktů, které nashromáždili členové oddílu, za dobu trvání tohoto oddílu. Nedílnou součástí výzkumu je vlastní pozorování. Výzkumnými nástroji tedy jsou zvoleny: dotazník, sociometrický test, interview a pozorování.

5.2.4 Práce v terénu

Práce v terénu se odehrávala v prostředí, kde se skauti pohybují. To znamená, že jsem navštívil několik klubových schůzek, se zúčastnil se několika bojových her. Postupnou infiltrací do oddílu jsem pronikl k jednotlivým členům, a získáním jejich důvěry se pokusil dostat k jádru případných problémů mezi Skauty. Vzhledem k tomu, že jsou velmi vstřícní, nebyl to žádný těžký úkol, respektive oni mi to svým přístupem značně ulehčili.

5.2.5 Dotazník

Dotazník je nejjednodušší forma sběru informací. Pro tento výzkum byl zkonstruován dotazník, označený 1a, byl nazván jako „**Test vnitřní soudržnosti**“. Jeho úkolem, je pomocí jednoduchých otázek zjistit, jaká je v kolektivu kompaktnost, jaký je týmový duch, jaká je soudržnost směrem dovnitř skupiny.

Pro odpovědi, je připravena škála, která nabízí tři možnosti odpovědí. Absolutně správné, jsou odpovědi pod bodem ve sloupci a) ty jsou ohodnoceny pěti body. Odpovědi pod bodem ve sloupci b) jsou správné s podmínkou, ty mají hodnotu tři bodů. Písmenu c) jsou přiřazeny odpovědi pro ty, co se neztotožňují ani s jednou odpovědí, a tato odpověď je za jeden bod. Maximální počet získaných bodů na jeden test, je čtyřicet, minimální osm. To je ovšem extrém, který by vypovídal o nízké míře soudržnosti uvnitř skupiny, typické spíše pro náhodná seskupení.

Hodnocení je nastaveno tak, že skupina s pevnou vnitřní soudržností potřebuje získat alespoň 90% bodů, s tím, že v souboru všech odpovědí, nebude žádná ze sloupce

c) Za 90-85% bodů získá skupina se soudržností nadprůměrnou, méně než 80% bodů značí skupinu s průměrnou mírou vnitřní soudržnosti, s tím, že se zde již mohou vyskytovat jisté problémy v komunikaci.

Skupiny s menším počtem obdržených bodů než 80%, budou pravděpodobně již nesourodé, protože nedokáží jednoznačně kladně odpovědět na více jak polovinu otázek. S velkou mírou pravděpodobnosti, se bude jednat o skupinu, obsahující více podskupin, kde každá sleduje své vlastní cíle. Dotazníků typu 1a (skauti), bylo rozdáno šest, vrátilo se jich vyplněných šest, co značí návratnost plných 100%.

Cílem dotazníku nebylo nikoho nachytat na nesprávnou odpověď, naopak, odpovědi byly jasně dané. Dotazník je, jak již bylo zmíněno, zaměřen na zkoumání prvku nerozhodnosti, egoistického přístupu v chování, nebo naopak soudržnosti, směrem ke kolektivu. Váhaví, nespolutracující, nebo egocentricky smýšlející jedinci, dokáží skupinu narušovat zevnitř. Buď tím, že se formují do různých frakcí, či podskupin, nebo tím, že se snaží získat pro sebe různé výhody na úkor druhých, nejčastěji těch slabších.

Co se týká odpovědí na jednotlivé otázky, jedná se tedy o test s odpověďmi na uzavřené otázky, s možností jedné nejlepší odpovědi. Z výsledků dotazníků lze vyvodit závěr, že skautská skupina je vnitřně soudržná.

Analýza jednotlivých otázek dotazníku:

Otázka číslo jedna: „*Když se ocitne Tvůj oddílový druh (spolužák) v nesnázích, co uděláš?*“, je jasně správná odpověď za a) „*Pomohu mu, když to půjde.*“ Pokud nebude tazatel, nebo jeho blízcí, touto pomocí nějak ohrožen (i), pomůže bez řečí, podle hesla „jeden za všechny, všichni za jednoho.“ Pokud ne, nebo pokud neví, to je odpověď c) v testu, nesvědčí to o dobrém kolektivním duchu skupiny. Zde odpovídali všichni bezchybně, za a).

Otázka druhá: „*Jak se zachováš, když se dva kamarádi v oddíle (spolužáci ve škole), mezi sebou nepohodnou?*“ Opět správná odpověď je a) „*Pokusím se je smířit.*“ Pouze tak je možné zachovat kontinuitu skupiny, když se narušené vztahy narovnají s přesvědčením o správnosti takového postupu na obou stranách, nikdo necítí křivdu. Pokud, a to je za b), dá za pravdu jedné z nesvářených stran, vztahy ve skupině se naruší, vytvoří se skupinky sympatizantů jedné, či druhé strany a kolektiv se v podstatě

rozpadne, někdy i definitivně, když aktéři už spolu nedokáží komunikovat. Ani nerozhodnost odpovědi c), problém nevyřeší. Tady byly odpovědi nejčastěji rovněž a), ale skauti odpovídali jednou za b).

Otázka třetí: Ta zní: „*Pokud za tebou přijde oddílový druh s tím, že má problém s učivem ve škole, nemohl by chodit na schůzky oddílu, co uděláš Ty?*“ Odpověď a) říká: „Pomůžu mu s učivem, pokud ho sám umím“ Nejjednodušší řešení tohoto problému. Pomoc kamaráda se cení. Záleží mu na tom, aby mohl pokračovat v činnosti ve skupině. Oproti odpovědi b) „Poradím mu, aby šel na doučování.“, je znát osobní zájem, empatie, snaha pomoci. A, na rozdíl od odpovědi c), je opět znát týmový duch, namísto lhostejnosti. Na tuto část, odpovídají všichni a).

Otázka čtvrtá: „*Budete na výpravě, kamarádovi dojdou baterie ve svítilně, ty máš náhradní, jak se zachováš?*“ Za a) je správně, „Půjčím mu okamžitě, beze všeho.“ Na rozdíl od odpovědi b) „Půjčím mu je za nějakou protislužbu“, je kolegiální, podpořit kamaráda v nouzi. Využívání toho, že někdo je v nevýhodě, nesvědčí o vnitřní síle kolektivu, ani o kvalitách jednotlivce, odpovědi se pohybují v oblasti a).

Otázka číslo pět: „*Zjistíš, že při oddílové soutěži, kterou jsi vyhrál, se rozhodčí zmýlil při počítání bodů. Jak se zachováš?*“ Ve správné odpovědi a) se říká: „Půjdu a upozorním na ten omyl, nechci vyhrát podvodem.“ Tím je myslím řečeno vše. Není možné podvádět, pokud je kolektiv kompaktní. Už jenom samo pomyšlení na to, že pachatel bude odhalen, vyloučen z kolektivu, na kterém mu záleží, je brzdou negativního jednání. Proti tomu b) odpověď: „Nic neřeknu, spletl se rozhodčí, ne já, chci přeci vyhrát,“ je jednoznačně egoisticky zaměřená, takovému jedinci nezáleží příliš na mínění skupiny, chce být leaderem za každou cenu, i za cenu odsouzení jeho jednání skupinou. Nerozhodní c), v tomto případě neprokazují vysoké morální kvality, jsou snadno manipulativní. Skauté mají všechny odpovědi a).

Otázka šestá: „*Do oddílu přijde nový člen. Je zde poprvé a nikoho a nic tady nezná. Co uděláš Ty?*“ Pod správnou odpovědí a) máme: „Ujmu se ho, a všechno mu ukážu.“ Je kamarádké a ohleduplné pomoci novému členu v kolektivu, aby se od začátku cítil dobře a je i v zájmu celé skupiny, aby brzy zapadl. Pokud někdo volí b), „Nechám ho, ať

nerozkouká sám.“, tak se tím, že se distancuje, se sám ocitá v určité izolaci, místo aby bariéry bořil, tak je tvoří, a ani takové jednání není plně žádoucí, protože vede k dělení skupiny na „staré“ a „mladé“, a tím se narušuje její celistvost. Skautům je vše jasné a mají všechny odpovědi za a).

Otázka číslo sedm: Ta je následující. *„Zjistíš, že Tvůj oddílový druh, při hře, podvádí, jak se zachováš?“* Tato otázka je velmi citlivá, odpověď na ní vůbec není snadná. Její správná odpověď a) *Oznámím to vůdci a řeknu to i ostatním.*“, si vyžaduje od respondenta uvědomění si existence vyšších morálních hodnot. Musí si vyhodnotit jeho žebříček, i proto, že odpověď b) *„Neudělám nic, je to přece kamarád.“*, může svádět k falešnému pocitu jisté sounáležitosti. Zde bych viděl odpověď c), jako dost pravděpodobnou, není snadné se rozhodnout, není snadné „zradit“ svého druha, ale podvod zůstane podvodem, i když ho páchá přítel. Tentokrát skauti mají jednu odpověď b).

Otázka číslo osm: *„Při bojové hře se dostane oddílový druh do drobných nesnází (třeba zabloudí). Ty mu můžeš pomoci, ale když to uděláš, porazí Tě, je prostě lepší. Co Ty na to, jaká je Tvá volba?“*. *Ty mu můžeš pomoci (zavoláš na něj, že běží špatně). Ale když to uděláš, porazí Tě, je prostě lepší. Co Ty na to, jaká je Tvá volba?“* Odpověď na tuto otázku, ta správná, je opět pod písmenem a). „ Je lepší, ať tedy vyhraje, ale já se chci zachovat čestně.“ I když to zní jako citát z prvorepublikové literatury pro mladé chlapce, je v tomto sloganu obsaženo téměř vše, co dokáže upevnit vnitřní soudržnost ve skupině, jsou to: poctivost, čestnost, úcta k soupeři, fair play, kamarádství.

Na druhé straně odpověď b) *„Nechám ho běžet špatně, nemůžu za to, že se ztratil.“*, ta se vyznačuje pravým opakem. Silným egoismem, individualismem, který může hraničit až s nezájmem o dění ve skupině, nebo naopak s velikou dávkou motivace, ovšem vlastním, nežádoucím směrem, která se nezastaví ani před použitím unfair prostředků, k dosažení cíle. Nerozhodnost, tedy odpověď c) se nevyskytuje. Čestný, člověk buďto je, nebo není. Skauti mají jednu odpověď b).

Ze získaných výsledků tohoto testu, je možné usoudit, že skauti jako kolektiv jsou kompaktním souborem, že jsou schopni dobře spolupracovat ve skupině, aniž by byla

narušována vnitřními neshodami, nad běžný rámec komunikace. Nicméně je to oficiální postoj, kde je brána v úvahu oficiální doktrína, pravidla, která členové přebírají při vystupování navenek.

5.2.6 Sociometrické měření

Dalším typem použitého dotazníku je sociometrické měření pozice ve skupině. K tomuto účelu posloužil jednoduchý test v podobě položení tří otázek. Těmito jednoduchými otázkami jsme chtěli zjistit pozice jednotlivců v oddíle. Jde zejména o pozice lídra, outsidera a o oblíbenost, nebo neoblíbenost ve skupině. Jsou to důležité informace, které nám pomůžou orientovat se ve vzájemných vztazích v každé sociální skupině.

Otázka číslo 1: Kdo z oddílu, je podle tebe největší „šéf“, koho bys zvolil za vůdce? (pozice lídra).

☐	A	B	C	D	E	F
A	☐	☒				
B	☒	☐				
C	☒		☐			
D	☒			☐		
E	☒				☐	
F	☒					☐

Podle výsledků v této tabulce, lze konstatovat, že „A“, je jednoznačně označen svými druhy, jako lídr skupiny. Jediná odlišná volba je „B“, kterého volil právě „A“. Naproti tomu ostatní členové skupiny se ostatním nejeví, jako vhodní kandidáti na pozici lídra.

Otázka číslo 2: S kým z oddílu, bys chtěl strávit prázdniny, na pustém ostrově?
(Pozice oblíbenosti)

o	A	B	C	D	E	F
A	o	x				
B		o				
C		x	o			
D		x		o		
E				x	o	
F		x				o

Tady se jeví jasným oblíbencem „B“, získal čtyři nominace. Po jedné mají „B“, a „D“. Je tedy zajímavé, že lídr, nemusí být v kolektivu zároveň i nejvíce oblíben.

Otázka číslo 3: S kým z oddílu, bys naopak nechtěl strávit prázdniny, na pustém ostrově? (Pozice nejméně oblíbeného člena)

	A	B	C	D	E	F
A	o					x
B		o				x
C			o			x
D				o		x
E					o	x
F			x			o

Zde vypadá situace také dost jednoznačně. Nejméně oblíbeným členem kolektivu, je „F“. Jednu volbu dostal také „C“, právě od „F“. Jinak je to naprostá názorová shoda.

Otázka číslo 4: Všichni v družině jste kamarádi. Ale s někým kamarádíš víc, s někým méně. Urči pořadí, od největšího kamaráda, po toho, s kým kamarádíš nejméně

	A	B	C	D	E	F
A	o	1	3	2	4	5
B	1	o	2	3	4	5
C	2	1	o	3	5	4
D	1	2	3	o	4	5
E	3	2	1	4	o	5
F	3	2	4	5	1	o
SOUČET	10	8	13	17	18	24

Tato tabulka ukazuje, že lze výsledky z pozorování, rozhovorů se shodují. Jednotlivé výsledky ukazují, že nejoblíbenějším členem kolektivu je „B“, který má nejnižší součet voleb. Na opačném konci se nachází „F“, což rovněž vyplynulo z předchozích závěrů, který má absolutně nejvyšší součet, a je jasným outsiderem. Zdá se, že se v našem malém kolektivu vznikly dvě dyády, „A“ a „B“, Druhá „D“ a „E“. Jako určitý spojovací článek působí v kolektivu je „C“, který může být jazýčkem na vahách, například při hlasování. Tím je „F“, v podstatě bez vlivu na skupinu, a to přesto, že je zástupcem vedoucího.

5.3 Pozorování

Dalším prvkem výzkumu, bylo v této práci vlastní pozorování. Pozorování je velmi významným prvkem kvalitativního výzkumu. Je za všech dostupných výzkumných forem pravděpodobně nejvíc časově náročné. Z tohoto důvodu je vhodná kombinace s jinými metodami, jako je například interview, studium písemných záznamů, nebo artefaktů.

Pozorování může být buď otevřené, kdy objekt pozorování ví, že je pozorován, nebo skryté, kdy naopak objekt netuší nic. U pozorování, hlavně u skrytého, lze narazit na problém, který se týká etiky. Proto musí být respondenti s výzkumem obeznámeni, aby nedocházelo k nedorozuměním. Je třeba určitých zkušeností, aby nedošlo k narušení intimního soukromí pozorovaného. Nicméně pozorování přináší skvělé výsledky pro

výzkum, protože se odehrává v přirozeném duchu a přímo v centru dění. Skryté pozorování nebylo pro svoji kontroverznost použito, do vědeckých metod, zejména pro pozorování lidí, se nehodí.

Pozorovacích bloků, bylo uděláno celkem sedm. Šest mezi „svými“ skauty, a jednu – kontrolní, ve skautském dívčím oddíle, pro ověření skutečnosti, jestli je možné nashromážděná data uplatnit i na skauty-dívky, nebo jde – li pouze o specifikaci chlapeckého oddílu.

Tady jsme došli k názoru, že co se týče činnosti, je v obou skupinách ne-li stejná, tak určitě velmi podobná. Pouze pro jednotlivé výkony fyzického charakteru (tělesná cvičení) a kritéria jejich plnění se liší, s ohledem na odlišnosti a fyzické parametry obou pohlaví.

5.3.1 Pozorování skautů

První kontakt, který na výslovné přání vůdce oddílu provedl, bylo oficiální představení. Navštívili jsme skautskou základnu, prohlédli si získané trofeje, nahlédli i do kroniky. Po krátké besedě, kde bylo skautům vysvětleno, co u nich děláme, byly rozdány a vypracovány testy. Nakonec proběhla prohlídka oddílové klubovny, kdy nám bylo umožněno nahlédnout do oddílové kroniky a prostudovat ji.

Pozorování při klubové činnosti:

Při této příležitosti jsme měli možnost prostudovat i ostatní artefakty skautského oddílu. Klubovna je podkrovní místnost, velikosti většího dětského pokoje. Je poměrně spoře vybavena nábytkem. Velký, obyčejný, dřevěný stůl pod oknem, pár židlí, lavice, další malý stůl v rohu, regál a nástěnky po stěnách. Tedy žádný luxus. A přesto je vidět, že to tady „ žije a dýchá“. Na nástěnkách vlastnoruční práce skautů, vyobrazující výjevy z výprav, vedle je hodnocení členů družiny spolu s docházkou, a opět další kresby.

Totemy, indiánská tee-pee (obydlí prérijních indiánů) se tu střídají s insigniemi družiny. Je znát, že to chlapce baví. Při malování museli zapojit fantazii, použít vlastní představivost. Nejvíc místa je uprostřed místnosti, kde není nábytek. Tady si hrají skauti klubové hry, pokud je venku špatné počasí, nebo diskusní kruh, když debatují,

relaxují, nebo svačí. Z každého kouta na hosta ze starých artefaktů relikvií a kronik, dýchá jakási posvátná úcta k vlastní historii, která se prolíná se současností, prostřednictvím dnešních dětí - skautů.

Schůzky družiny mají jednotný začátek, a to v každé úterý, mimo školních prázdnin, kdy schůzky odpadají, nebo když se, (v čase prázdnin, nebo volna), jede na výpravu. Začátek schůzek je stanoven na půl pátou. Kdo chodí na doučování k „S...“, (to je vůdce), přijde o hodinu dříve, jako třeba „F“.

Čas se musí dodržovat přesně, pozdní příchody nebývají bez následků, protože dochvilnost je základem disciplíny. Po přivítání následuje oddílový pokřik, kterým každé setkání družiny začíná i končí. Poté vůdce družiny (nebo vedoucí, který ten den řídí schůzku), přednese program dne.

Tím je schůzka oficiálně zahájena. Následují hry, soutěže, kvízy. Pokud to jenom maličko počasí dovolí, tak se toto odehrává venku, na čerstvém vzduchu. Další variantou může být třeba návštěva plovárny. Umět plavat je běžnou výbavou skauta, je to jeden z odznaků odborné dovednosti Junáka. Po (zhruba) hodině, se družina přesune do prostor základny, kde po krátké svačině a odpočinku, probíhá teoretická příprava, nebo instruktáž, studium pravidel, předpisů a podobně.

. Potom je na řadě další hra, nebo se například výtvarně zpracovávají dojmy z poslední akce, jako je výprava, nebo soutěž. Na závěr schůzky se zapíše docházka, provede úklid. Poslední nástup končí již zmíněným pokřikem, a rozchod! V konečné fázi vzniká při předávání dětí rodičům jakási „mixzóna“, kde je prostor na rozhovory a připomínky mezi rodiči a vedoucími.

Jinak jsou ovšem vedoucí ochotni s rodiči kdykoliv komunikovat, případně je na schůzku i pozvat. Model pozorování jsem vytvořil ze schůzky družiny z úterý 6. března 2012. Začala jako všechny v 16,30 hod přesně. Počasí bylo slunečné, tak vůdce rozhodl, že se bude hrát venkovní hra. Skauti, nebo Junáci, chceme-li, neboť jsou to dva výrazy pro totéž, si svoje hry často za domácí úkol vymýšlejí sami.

Tentokrát se dostalo na hru chlapce označeného jako „A“ To je dvanáctiletý chlapec, podle vůdce velmi bystrého úsudku. Jeho hra spočívala v tom, že se utvořily tři

skupiny, které mezi sebou svedou „boj“ o území, které si skupiny vytvořily, a o zásoby, které byly reprezentovány papírky s názvy různých komodit a které byly rozmístěny ve vytyčeném terénu, kde bylo povoleno hrát.

Přitom bylo nutné, aby hráči sbírali „zásoby“, dobývali území a bránili svoje a to vše současně. To bylo ještě tíženo tím, že na pokyn vedoucího, který vykřikl například slovo „děšť“, se museli do pěti vteřin schovat všichni hráči, kteří nebyli ve schválených úkrytech, tímto byli mimo hru v separaci a ostatní členové družstva je museli vykoupit za těžce nabyté „zásoby“.

Hra byla velmi nápaditá a i přes počáteční chaos, kdy se hráči seznamovali s pravidly, všechny strhla a přiznám se, že i mě. Při této příležitosti, bych rád zmínil jeden prvek, který mě zaujal. Vždy když se schylovalo k nějakému nedorozumění, nebo neporozumění věci, stačilo, aby kdokoliv, a to zdůrazňuji, i ten nejmenší skaut, zvedl zařatou pěst ke spánku do úrovně očí, ostatní se zklidnili a dotyčnému se dostalo slyšení. To na nás udělalo velký dojem, svědčí to o velké vzájemné toleranci a zároveň i o velké disciplíně. Asi po šedesáti minutách vůdce hru přerušil, dala by se hrát donekonečna.

17,30 hod. Další část pokračovala v klubovně na základně, začalo se šerit a ochlazovat. Po krátké přestávce na jídlo a odpočinek (cca 10 min.), byl na řadě program, který se dá nazvat „Škola hrou“. V tomto případě šlo o naučení se orientace v mapě. Konkrétně o vyhledávání v mapách pomocí rejstříku a čtvercové sítě. Chlapcům to šlo náramně. Vyčníval opět „A“, ani „F“ s „B“, si nevedli špatně. Jenom „C“, měl trošku problémy s orientací. Ty ale vyplývaly z nedostatku zkušeností. Hoši „D“ a „E“, se tak trochu vezli, jako by přesně nevěděli co dělat.

Potom přišlo na čtení. Věc pro nás zcela nečekaná. Vůdce „S“ zavedl na oddílových schůzkách něco, jako čtení na pokračování. Pravidelně skautům pár minut každou schůzku předčítá z literatury jako je „*Kniha džunglí*“ od Rudyarda Kiplinga. Na závěr si hoši zahráli hru, které se říká „*Rybolov*“.

Je to hra určená do místnosti, tedy pro špatné počasí. Podstatou je systém pexesa. Dvojice obrázků ryb se poschovávají po místnosti a po budově, udělají se dvě družstva

a jejich úkolem je najít co nejvíce dvojic. Přitom je možné mezi družstvy i vyměňovat. Účelem hry je spolupráce a organizace při dosahování maximálních výkonů. Zde si vedli nejlépe družstvo, které vedl „A“, které postupovalo velmi systematicky, posbíralo tudíž i nejvíce dvojic. Naproti tomu družstvo, které řídil „F“, se pokoušelo drobně podvádět, ve snaze zvítězit.

18,45. Je čas na úklid. Pár organizačních záležitostí na víkendovou výpravu, a je tu konec. „F“ dopisuje docházku, a sraz před budovou, kde už čekají rodiče. Kolem odchodu je trochu chaos, děti se pošťuchují. Vedoucí „naděluje“ kliky pro udržení pořádku a podporu vlastní autority.

Je 19,08. Nikomu se moc nechce domů. Na další setkání ale nebudou muset čekat celý týden, protože je čeká dvoudenní víkendová výprava. A na tu se každý těší. Budou se plnit další odznaky odborné zdatnosti. Takto podobně, ve stejném duchu probíhají téměř všechny běžné schůzky družiny. Pochopitelně se liší obsahem, ovšem ne podstatou. Výběr her je velmi pestrý, účelový, každá z nich má naučit skauty něco nového, podnětného, je simulací skutečné situace.

Praktické využití se ověřuje na výpravách do přírody, kam skauti pravidelně jezdí, kde se ověřují praktickou zkouškou i takové disciplíny, jako je přežití ve volné přírodě. Pokud toto skaut zvládne, je to skvělá průprava pro běžný lidský život. Je připraven čelit krizovým situacím, které v životě každého člověka mohou nastat.

Pozorování při táboření v přírodě:

Dalším, důležitým prvkem při pozorování skautů, je pozorování jejich chování při tábornické činnosti, v přírodě. Je pátek. Na sraz v 16:30 hod. u vlakového nádraží, se dostavili všichni a včas. „Šestník“, což je zástupce vedoucího, v našem případě je to „F“, zavelel nástup a podal hlášení. Tím byla výprava oficiálně zahájena. V 17:11 hod. odjíždí náš vlak směrem na České Velenice. Před odjezdem probíhá nezbytná kontrola výbavy. Je třeba dodat, že na tuto výpravu se vydal celý oddíl, všechny družiny. My budeme ale sledovat pouze náš výzkumný vzorek, oddíl mladších skautů.

Po téměř hodině, po vystoupení z vlaku, na nás čeká několika kilometrový pochod na místo, kde se rozbije skautský tábor. Je to tradiční tábořiště, kde jsou skauti doma

již mnoho generací. Cestou se skauti baví zpěvem a vedoucí s vůdcem poukazují na zvláštnosti při cestě, zkouší mladé skauty z botaniky, historie a podobně. Je třeba podotknout, že chlapci málokdy neví. Konečně, jsou to pro ně známá místa, a nejdou tudy poprvé. Nejlépe se daří těm starším. „A“, „B“ i „F“, mají velmi dobré (vzhledem ke svému věku) znalosti. Zhruba po dvou hodinách jsme v místě táboření.

Jsme tedy na místě. Je téměř 20:00 hod. Členové oddílu jsou rozděleni do skupin po dvou. Dvě dvojice si staví příbytek. Třetí jde pro vodu („C“ a „F“), do blízkého potoka. Posléze se skupiny vymění. První dvě dvojice jdou sbírat dřevo na oheň („A“ a „D“), resp. čistit a stavět ohniště („B“ a „E“), třetí se zabydluje. Mezi tím, se začne stmívat. Vůdce svolává nástup. Zapaluje se slavnostní oheň, a za zpěvu oddílové hymny, se vztyčuje vlajka.

Tímto, je oficiálně zahájen táborový program. Ten pokračuje organizovanou zábavou, zejména kvízy a zpěvem táborových písní. Ve 22:00 hod. je troubena večerka. Zatímco mužstvo se chystá jít spát, vedoucí si upřesňují program činnosti na sobotu. I když se plánuje vše dopředu, přece jen podmínky v místě se mohou změnit, zejména počasí. Potom je potřeba program přizpůsobit.

Ráno je budíček, v 7:00 hod. Následuje rozcvička, jejího vedení se ujímá „F“. Je znát, že si užívá situací, kdy může ostatním velet. Dává ostatním docela zabrat. Následuje ranní hygiena. Na ranním nástupu se každý dozví program na sobotní den. Po snídani z vlastních zásob, přijde na řadu úklid a nezbytné opravy v táboře, příprava společného oběda, a odpoledne celooddílová, orientační, branná soutěž.

Úklid probíhá organizovaně a je brzy hotov. Při opravách tábora se každý zapojuje podle svých schopností. Z našeho sledovaného oddílu má nejvíce šikovné ruce „B“. Opravuje zábradlí, a vede si velmi zručně. Chlapec „A“ má nejlepší organizační talent. Tuto organizaci by měl mít na starosti „F“, jako zástupce, ale „A“ to zvládá lépe a přirozeně se ujímá vedení kolektivu. Zdá se že „F“ na něho žálí.

Pro přípravu oběda, určuje každá družina po jednom pomocníkovi do kuchyně. Vaří zkušenější vedoucí. (naší skupinu zastupuje „C“). Ostatní jdou na procházku po okolí, na starost dostávají obstarání zásob dřeva na oheň. V 12:30 hod. je nástup na oběd. Po

obědě a nezbytném úklidu a mytí nádobí, je do 14:00 hod., polední klid, či osobní volno.

Přesně ve dvě hodiny se píská nástup na odpolední zaměstnání. Na pořadu je poučení před již avizovanou odpolední orientační hrou. Jelikož hra je individuální, je potřeba, aby každý porozuměl pravidlům. Po předem vytyčené trase se v co nejkratším čase přesunout od startu do cíle. Po trase budou kontrolní stanoviště, kde se budou plnit úlohy typu určování stop zvířat, druhů dřeva, dovednostní soutěže, jako šplh po laně, řezání dřeva a podobně. Soutěž proběhla bez problémů a v 18:00 hod., proběhlo vyhlášení výsledků.

Směrem ke sledované skupině, nás zajímají především výsledky našich respondentů. Zdaleka nejlépe si vedl „A“, který byl nejlepší, obsadil přední místo i v celkovém hodnocení. Druhým místem se mohou vykápat „B“ a „F“, se shodným výsledkem. Ostatní se umístili v pořadí: „E“, „D“ a „C“.

Večer se opět všichni sešli u táborového ohně. Úkolem pro všechny bylo, nastudovat nějakou scénku, pro pobavení ostatních. Tady dostal z našich skautů nejvíce bodů „F“. Povedlo se mu sestavit vtipný blok scének, jako parodii na televizní reklamy. Celkově to byl příjemný večer, kde se každý, jak se zdálo, dobře bavil. V 22:00 je opět večerka.

Nedělní ráno probíhá v podobném duchu, jako ta předešlá. Budíček, rozcvička, hygiena, příprava oběda, stržení tábora, oběd a úklid. Všichni musí přiložit ruku k dílu, bez výjimky. Po obědě je na programu plnění úkolů, kdy se naši chlapci učili vázat různé uzle. Bylo vidět, že už o tom něco vědí. Šlo jim to všem velmi dobře. Pokud to můžeme posoudit, tak nejlépe si opět vedl „A“.

Přibližně v 16:00 hod., se uskutečnil závěrečný nástup, krátce se zhodnotila celá výprava, spustila se vlajka a oddíl se vydal na vlak. Příjezdem na nádraží, závěrečným pokřikem a předáním dětí (těch menších) rodičům, výprava skončila, ostatní se rozcházejí jednotlivě. Podrobná analýza bude úkolem vůdce výpravy.

Shrnutí:

Z pozorování vzájemných vztahů vybrané skupiny respondentů, lze vyvodit asi tolik, že jednoznačným lídrem je chlapec, označený, jako „A“. Je manuálně velmi zručný, umí si poradit téměř ve všech situacích. I když není oficiálně ani „šestníkem“, tedy zástupcem vedoucího u družiny, tak v krizových situacích, jaksi samozřejmě přebírá vedení.

Oproti tomu „F“, který je v této funkci určen, jako by právě v těchto situacích selhával. V běžných situacích si nevede špatně, ale v těch vypjatějších, mu chybí rozhodnost. Je mnohem lepším bavičem, než velitelem. Navíc byly u něj zaznamenány i negativní vlastnosti, jako určitá závist, nebo spíše žárlivost na úspěch kamaráda, nebo dokonce pokus o drobné podvody, s úmyslem získat si pro sebe, (svojí skupinu), drobné výhody.

Chlapec, který je označen jako „B“, je nekonfliktní, a proto i velmi oblíbený. Kamarád dokáže být úplně s každým. Rád pomůže, nemá s tím problém. Není ani nešikovný, ale dopředu se sám nežene. Ostatní tři chlapci: „C“, „D“, „E“, jsou nevýrazní, „vezou“ se společně s ostatními. Dokáží se ovšem zmobilizovat, když je to potřeba. Nenechají svůj tým na holičkách. Na jejich obranu, je třeba říct, že to jsou ti mladší. Věkem, i dobou strávenou v oddíle. Nicméně v podstatě nikdy nedokáží vyvinout vlastní iniciativu. Pravděpodobně z ostýchavosti a z nedostatku zkušeností.

Lze říci, že výsledky potvrzují, výraznou dominanci chlapce „A“, i nepříliš šťastnou volbu u „F“, který se nechytí příliš dobře příležitosti, získat si pro sebe lepší pozici ve skupině. Velká oblíbenost „B“, pravděpodobně také nikdy nepovede k tomu, aby se stal přirozeným vůdcem. Je to zřejmě tím, že o to vůbec nestojí. Ostatní tři chlapci, se pořád teprve učí. Proto se mi jeví, že zatím jsou se svojí rolí v kolektivu spokojeni.

5.4 Interview (rozhovor)

Posledním výzkumným nástrojem, který byl použit na zpracování této bakalářské práce, je interview. První interview je provedeno s vedoucím skautů, vůdcem oddílu, jehož skautské jméno je „S..“. Je to rozhovor, který nás má uvést do problematiky.

Další rozhovory jsou vedeny s ostatními respondenty. Tyto ostatní rozhovory jsou strukturované, chlapci odpovídají na stejné otázky, s cílem zjistit, jaký mají vztah ke skautingu, a co je přimělo ke vstupu do organizace, z jakých rodin pochází, jejich zájmy. Jde tedy o vytvoření sociálních profilů jednotlivých respondentů.

5.4.1 Interview s vůdcem oddílu

V prvním interview (viz příloha), s vůdcem skautů „S“, nás zajímalo, něco z historie vzniku klubu. Tady jsem získal informace, že se jedná o chlapecký oddíl pěších skautů. Samotná družina je velmi mladá, vznikla v roce 2012, ovšem na platformě jiného oddílu, v podstatě pouze administrativním úkonem.

Do oddílu dochází kolem dvaceti členů a jejich věková struktura je mezi šesti a dvaceti devíti lety. Z toho jsou čtyři vedoucí s věkem mezi osmnácti a dvaceti devíti lety. K vedení družiny je potřeba mít složeny poměrně náročné zkoušky, a být plnoletý. Složení oddílu je věkově velice pestré od „Vlčat“ (nejmenší), přes Skauty (školní věk), až po „Rovery“ (adolescenti). Ve sledované skupině byli „Skauti a Vlčata“, tedy sedmi, až dvanáctiletí.

Zázemí poskytuje oddílu okresní rada „Junáka“, totiž klubovnu, ve svém zařízení. Převážnou část nákladů na činnost nesou rodiče. Spolupráce s nimi, je na vysoké úrovni. Vztahy uvnitř kolektivu jsou podle „S“, na přátelském základě. Jsou zdravé, bez výkyvů a větších konfliktů.

Pouze mezi dvěma jejich členy je určitá rivalita, u které nelze najít původ. (zatím). Ale není to nic zásadního, co se nedá časem zvládnout. Jako jistý problém, vidí vůdce slabší komunikaci mezi různými věkovými skupinami. Za důležité považuje uctívání tradičních rituálů, a to jak církevních, státních, tak i těch skautských¹.

¹ Viz. Příloha číslo 3 Interview s vůdcem skautů „S“

5.4.2 Interview se členy oddílu.

Položili jsme chlapcům celkem sedm stejných otázek. Cílem je zjistit sociální zázemí jednotlivých členů oddílu, důvody, proč se právě ve skautu objevili, kdo je s kým kamarád, a podobně. Také chceme vědět, proč jednotliví členové volili takovým způsobem, jakým odpovídali na sociometrické otázky, aby své odpovědi zdůvodnili.

Jednotlivé otázky byly položeny takto:

- 1) Kdo s tebou žije ve společné domácnosti?
- 2) Co dělají tvoji rodiče?
- 3) Jaké máš výsledky ve škole?
- 4) Jaké jsou tvoje koníčky?
- 5) Kdo, nebo co, tě přivedlo ke skautingu?
- 6) S kým se nejvíc kamarádíš? (nemusí být jenom skaut)
- 7) Vysvětli svoje volby v dotazníku!

Z pomocí odpovědí na tyto otázky se vyprofilovaly charakteristiky jednotlivých respondentů. Rovněž i z interview s vůdcem oddílu, který hochy dobře zná, jsme mohli čerpat informace o jednotlivých členech našeho výzkumného vzorku. Na základě toho všeho vyšly tyto výsledky:

Jednotlivé profily:

„A“

Pochází z úplné rodiny. Matka je zdravotní sestra, tohoto času na mateřské dovolené. Otec je právník. Má dva mladší sourozence. S rodiči si moc dobře rozumí. Navštěvuje 5. třídu ZŠ, je předsedou třídy. Má rád přírodu, je aktivním sportovcem. Učí se výborně. Má spoustu kamarádů, ve škole i mimo ní. Nejvíc se přátelí s „B“. Spolu

přišli do skauta, kam je spolu s „B“, přivedl otec. Chodí spolu do jedné školy. Jeho volba je tudíž jasná, proto volil jeho.

„B“

Rovněž pochází z úplné rodiny. Maminka je ředitelkou Mateřské školy. Zdá se, že má doma hlavní slovo. Tatínek je řidič. Má jednu starší sestru. Učí se celkem slušně, tak na dvojky. Kromě skautingu ho baví letadla. Navštěvuje letecký modelářský kroužek. Až vyroste, chtěl by být pilotem, nebo leteckým mechanikem, jako jeho strýc. Myslí si, že je v kolektivu oblíbený. Snaží se vyjít s každým. Největší kamarád, je „A“, chodí spolu do 5. třídy ZŠ. Do skauta ho přivedl otec „A“, protože jsou nerozluční kamarádi. Ani pro něj nebylo těžké zvolit jeho.

„C“

Má oba rodiče. Ti na něj nemají ale mnoho času. Oba dva jsou lékaři. V podstatě ho vychovává babička, kterou má nejraději. Je to jedináček. Chodí do 4. třídy ZŠ. Učí se výborně, má samé jedničky. Moc kamarádů nemá. Kromě skauta skoro nikam nechodí. Často stoná. Do skauta ho přivedla před dvěma roky babička, rovněž bývalá skautka. Neví, čím chce být, nepřemýšlel o tom. Rodiče by chtěli mít z něj doktora. Ze skautů má nejraději „B“. Uznává i „A“, protože je nejlepší ve všem, co dělá.

„D“

Žije pouze s matkou. Otce nezná. Navštěvuje 4. třídu ZŠ. Do skauta se dostal víceméně náhodou. Doslechl se o středisku ve škole, byl zvědavý. Líbí se mu tady. Miluje výpravy a soutěže. Nemá žádné sourozence, a protože bydlí v centru, kde není kam jít ven, tak vlastně ani kamarády, jenom ve škole. Rád čte, nebo si hraje na PC. Takže je i proto ve skautu rád. Kamarádí se tu se všemi. Nejraději má „B“. Největší šéf je ale „A“. Nejméně rád má „F“, protože je na něj moc divoké povahy.

„E“

Žije s otcem i matkou. Je druhý, ze čtyř dětí. Matka je dělnice v továrně, otec je zedník. Mají malý byt 2+0, bydlí s nimi ještě dědeček. Navštěvuje 4. třídu ZŠ, učí se nevalně. Rodina je sociálně slabá, s výraznými asociálními projevy, zejména u otce.

Spolužáci se mu smějí, proto nemá ani žádné kamarády, do školy chodí nerad. Skauta navštěvuje rád, má pocit, že o něho někdo stojí. Největší kamarád je „F“

„F“

Rodiče jsou rozvedení, žije u matky. Otec, ač bydlí ve stejném domě, nejeví o něj přílišný zájem, a to od doby, kdy odešel a má novou rodinu. Má jednu, mladší, sestru. Maminka je dělnice, otec dělá mistra v továrně. Od otce má ještě nevlastního bratra. Má dlouhodobě problémy ve škole, jak s učením, tak i s chováním. Navštěvuje 4. třídu ZŠ. Trpí syndromem ADHD. Jeho koníček je vše, okolo armády. Chtěl by se stát vojákem. Do skauta ho přivedl otec, sám bývalý vedoucí. Je trochu divoké povahy, za co může jeho nemoc. Chtěl by být všude první, ale nedaří se mu to. Učí se velmi těžko. Je poslední ve třídě, ostatní se mu za to posmívají. Potom mívá pocit, že mu každý ubližuje. Vůdce se mu věnuje individuálně, pomáhá mu se školou. Nemá moc kamarádů, protože je příliš prchlivý. Ve skautu se nejvíc kamarádí s „E“. Z ostatních je podle něj asi nejlepší „A“, ale moc se vytahuje.

5. Studium artefaktů

Další částí výzkumu bylo studium artefaktů a oddílových kronik. Junáci si možná víc než kdokoli jiný potrpí na existenci různých zástupných symbolů. Každý oddíl, i každá družina, má nějakého maskota, který se váže většinou ke jménu oddílu, k místu jeho vzniku, nebo k době jeho vzniku. Skauti, nebo Junáci, což je totéž, jak jsme již zmínili, mají ve zvyku pojmenovávat i místa, kde se skauti pohybují, po svém, málokdy se shodují s místopisnými názvy.

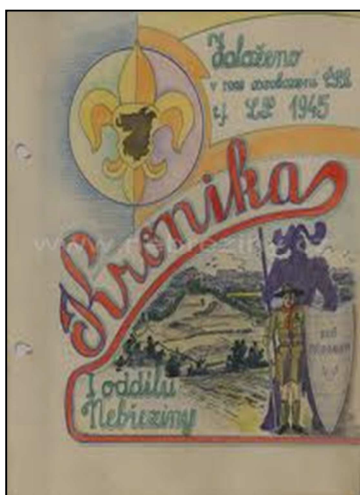

1. Totem

Potom mluví například o „Údolí děsu“, nebo o „Bobří řece“, a podobně. Jsou to místa, ke kterým se váží různé skazky, pověsti, nebo kde se pro skauty něco významného přihodilo. Na oficiálních mapách, tyto názvy nenajdeme. Tyto pojmenování, převzali po indiánském národě, jako ostatně i mnoho

dalších životních postojů, například soužití s přírodou a znalosti, jak v ní přežít. Jedním ze symbolů je **totem**. Je to vyřezávaný kůl, na kterém jsou zobrazena totemová zvířata, charakterizující daný kmen (oddíl). Určuje střed tábora a shromaždiště, kde se odehrává vše důležité.

5.1. Kronika

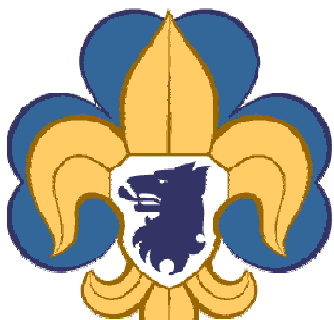

2 Stará kronika (1945)

Je jedním z nejdůležitějších artefaktů každého oddílu. Je to jeho historie. Zde se zaznamenává všechno podstatné, co se kdy stalo v dějinách klubu. A po spojení s kronikami ostatních skautských skupin, po celé republice se dá určit historický vývoj skautingu, jako hnutí. Je zaznamenána a zdokumentována činnost, události, jména, fotografie.

V mnohém případě je oddílová kronika i malým uměleckým dílem. Často je ručně ilustrovaná. V mnoha případech se na tvorbě kroniky podílejí všichni členové, každý přispěje svými postřehy. V některých kronikách lze najít záznamy velmi staré, i z dvacátých let, minulého století. Dají se zde nalézt záznamy, které dokládají, že mezi skauty patří, nebo patřili i osoby, které se později stali známými osobnostmi vědy, kultury, sportu či politiky.

5.2. Skautský znak

3. Historický skautský znak

4. Nový znak skautů

Je symbolem české organizace Junák - svaz skautů a skautek České republiky. Má ve znaku zlatou lilii, uprostřed které je bílý štít s černou psí hlavou. Nakreslil ji Mikuláš Aleš jako znak Psohlavců, chodských

strážců hranic. Tato lilie je podložena

modrým trojlístkem, symbolem skautek. Prostřední z listů značí strelku kompasu, znamená, že skaut jde vždy přímo, neobchází těžkosti ani problémy. Tři listy lilie znamenají tři body skautského slibu i tři věkové kategorie: vlče - skaut - rover.

Nové logo. V roce 2001 vznikl nový logotyp organizace. Jeho vznik byl vyvolán potřebou oslovit veřejnost a dát najevo, že Junák je moderní organizací mladých lidí. Je součástí nového vizuálního stylu určeného pro propagaci a prezentaci skautingu mezi veřejností.

5.3 Skautská vlajka

5 Junácká vlajka

Vlajka Junáka má rozměr 150 x 100 cm. Na zeleném podkladě nese znak Junáka, nad ním nápis JUNÁK a pod ním stuhu s nápisem SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČESKÉ REPUBLIKY na rubu a BUĎ PŘIPRAVEN na líci.

Tato vlajka existuje ve dvojím provedení:

1. **vyšívaná** (těžká varianta) – v jediném exempláři
2. **tištěná** (lehká varianta), jen s rubovou stranou, ve třech kusech

Vlajky oddílů mají rozměr 90 x 60 a rovněž rubovou stranu. **Vlajky družinové** mají rozměr 42 x 28 cm ve tvaru gotického štítu. Většinou se na vlajce družiny objeví její totemový symbol – zvíře, pták nebo květina.

5.4. Skautský kroj a klubovna a slib

Je jednoznačně identifikací skauta. Podle něj se dá určit, odkud pochází a jaké místo v hierarchii organizace zaujímá. Skládá se ze skautské košile jednotného střihu, trojcípého skautského šátku s turbánkem a funkční šňůry s píšalkou. Ke skautskému kroji také náleží kožený opasek s kruhovou přezkou, v jejímž středu je vyobrazena

skautská lilie, v horní části je nápis „Junák“, ve spodní části přezky potom skautské heslo „Buď připraven!“

Košile. Do roku 2000 bylo možné vidět různé střihy košil. Oficiální byly košile tmavší pískové až medové barvy, neoficiálními, ale velmi rozšířenými potom byly košile armádní. Od roku 2005 jsou oficiální košile pouze košile pískové barvy jednotného stříhu. (Léta 2000-2005 byla přechodným obdobím.)

Na košilích jsou dvě náprsní kapsy a dva nárameníky. Levá (z čelního pohledu pravá) kapsa je důmyslně rozdělena na dvě poloviny. Jedna (úzká) je pro uložení píšťalky, druhá polovina pak pro uložení členské průkazky. Z čelního pohledu na pravém nárameníku je uvázána funkční šňůra, která směřuje dolů a po mírném pronutí je ukončena v levé (z čelního pohledu pravé) kapse. Pískové košile jsou určeny pro pěší skauty. Vodní skauti pak mají košile stejného stříhu, pouze barva je tmavě modrá.

Levý rukáv košile. Shora, asi centimetr pod začátkem rukávu se nachází domovenka. Na té je vyobrazen název města či obce, ve které sídlí středisko daného majitele košile. Zhruba centimetr pod domovenkou se pak nachází číslo oddílu, případně „RS“ („Rover Scout“) pro rovery a rangers. Přibližně další centimetr pod ním se nachází oddílový znak a dále je v pořadí znak družiny. Pod družinovým znakem se nachází funkční štítek.

Pravý rukáv košile. Shora, asi centimetr pod začátkem rukávu, je znak Mezinárodní organizace skautingu (WOSM - World Organizaton of the Scout Movement - chlapecké hnutí / WAGGGS - World Association Girl Guides and Girl Scouts - dívčí hnutí). Pod znaky mezinárodních hnutí se nachází splněné odborky, odbornosti, vlčci, světýlka a nášivky z absolvovaných kurzů. Z odborek má přednost zvláštní zkouška tři orlí pera, která je našitá hned pod znakem mezinárodní organizace.

Přední díl košile. Nad pravou (z čelního pohledu levou) kapsou je umístěna mezinárodní domovenka. Má obdélníkový tvar. Zleva je zde vyšitá státní vlajka a poté název země v angličtině. Nad mezinárodní domovenkou je místo pro příležitostní nášivky. Sem se dávají nášivky, které mají jen určitou platnost. Pod lem kapsy

(doprostřed) se přišívá liliový kříž pro věřící skauty a „diamanty“ související s novou skautskou stezkou.

Nad **levou** (z čelního pohledu pravou) kapsou je umístěn slibový odznak. Pod ním jsou připevněny medaile a vyznamenání. Medaile a vyznamenání skládáme do řad nad sebe, maximálně do stejné šíře jako je náprsní kapsa. Na lem kapsy se připínají kovové lipové lístky. Ty označují léta strávená ve skautském hnutí od složení slibu.

Tmavý mosazný lipový lístek představuje 1 rok, stříbrný 5 let, zlatý 10 let. Zlatý lipový list s číslem udává délku období, po kterou se majitel věnuje aktivnímu vedení mládeže. Nenahrazuje tedy lipové lístky bez čísla. Tyto dva druhy listů by se neměly kombinovat. Doprostřed kapsy umísťujeme odznaky splněných zkoušek (Nováčkovská zkouška, 1. a 2. stupeň skautské zdatnosti, odznak lví skaut, stříbrná a zlatá stopa) nebo dosažené činovnícké kvalifikace (čekatelská, vůdcovská, instruktorská).

Funkční šňůra

- žlutá - vlčata a světlušky (do 10 let),
- zelená (u vodních skautů světle modrá) - skauti a skautky (od 10 do 15 let),
- červená - roveři (od 15 let do splnění zkoušek),
- bílá – činovníci,
- tmavě modrá - oldskauti a oldskautky¹Každá klubovna je jiná, ale jedno mají společné: svým členům poskytují vlastní identitu a pocit sounáležitosti se svojí družinou. Je specifická svojí výzdobou, na které se podílejí všichni členové. Většinou nebývá honosně zařízená, protože to není účelem, ale bývá tam útulně.²

¹ Převezato z Wikipedie

² Převezato z internetu: Skautské symboly

6. Skautský kroj

Na tomto obrázku, je znázorněno umístění všech insignií tak, jak je popsáno výše. Ostatní oděvní součástky, nemají žádnou specifickou náročnost, snad pouze barevnou jednotnost. Měli by ladit s košilí a s přírodou. Vhodná barva je příkladně khaki, nebo zelená, či hnědá

7. Klubovna

Klubovna. Je důležitým prvkem pro chod každého oddílu. Poskytuje to nejdůležitější, a to je zázemí. Ve své klubovně je každý skaut doma. Odtud se vychází na výpravy, zde se řeší všechny skupinové problémy, sdílí se případná radost, zvou se sem návštěvy a podobně.

Skautský slib Je základní přísahou pro plnoprávné členství v tzv. velké skautské rodině, bývá skládán při slavnostních příležitostech. Skaut, který se rozhodne složit slib skautů či skautek by měl být řádným členem oddílu a měl by být poučen o skautských zákonech a tyto dodržovat. Slib skládá postupným odříkáváním několika řádků textu a přísahou na **oheň** (pravda a láska), **českou vlajku** (milovat vlast svou) a kroniku oddílu nebo knihu Základy junáctví (zachovávat zákony skautské). Složení slibu mohou věřící skauti a skautky zakončit slovy: K tomu mi dopomáhej Bůh.

Souhrn:

Z tohoto pozorování vyplývá zejména ta skutečnost, že si skauti – Junáci velmi zakládají na svých **zásadách a tradicích**. Z pozorování jejich chování je znát, že nošení skautského šátku není jenom nějaká banální formalita, ale skutečnost, která je nikoliv svazující, ale zavazující. Je v tom i určitá hrdost, na příslušnost ke své skupině.

Chovají se mezi sebou kamarádsky, nesobecky, nejenom mezi samotnými členy, ale i vůči svým vedoucím, rodičům a jiným dospělým lidem okolo. Měl jsem pocit, jakoby

se na dobu působení schůzek na chvíli stali chlapci někým malinko jiným. Prostředí tedy, jak je již známo, do značné míry ovlivňuje chování. Když jsem se na toto později chlapců ptal, bylo mi sděleno, že oni jsou uvnitř pořád skauti, ale nechtějí být středem posmívání ostatních, aby se necítili špatně.

Dalším zjištěním je, dodržování tradic a to někdy až ortodoxní. Domnívám se, že vědomí vlastní identity, je právě to, co pomohlo skautingu přežít v dobách, které jim nepřály. Odkazy lorda Baden - Powella, Antonína B. Svojsíka, nebo Jaroslava „Jestřába“ Foglara, mají stále velikou autoritu mezi skauty. Tito zakladatelé světové i české skautské organizace, stále mají dnešní generaci, zřejmě co říct. A to se promítá i například do výzdoby kluboven, stavění stanů s podsadami, zakládání táborů a osad a podobně. V tomto směru se toho od dob zakladatelů, příliš mnoho nezměnilo.

Proto, tato obrovská **tradice** skautingu v Čechách a na Moravě, sahající až k samotným kořenům světového skautingu, nedala hnutí zaniknout. Oprávněná pýcha na dosažené výsledky na každém kroku shlíží ze starých kronik, zažloutlých fotografií a jiných dokumentů. Výchova mladé generace, to je nikdy nekončící proces.

Nejlepším důkazem úspěchů je nekonečná řada skvělých jmen, která vzešla z idejí skautingu. Byli mezi nimi prezidenti, vědci, umělci, politici, sportovci. Za všechny můžeme jmenovat: prezidenta Edvarda Beneše, kněze Tomáše Halíka, akademika Václava Pačese, režiséra Jiřího Menzela, básníka Jiřího Wolкера, spisovatele Jaroslava Foglara, herce Jiřího Suchého a desítky ale spíše stovky dalších osobností nedávné historie, ale i současnosti.

Dalším prvkem je projev **vlastenectví**. Už od útlého mládí bývá mladým skautům vštěpována láska k rodnému kraji. To umocňuje častý pobyt v přírodě a pocit, že je jejich součástí. Z toho patrně plyne těsnější sepjetí s rodnou vlastí, než je normálně obvyklé. To dohromady s neustálým připomínáním minulosti, slavných předchůdců a jejich činů, tím se vytváří silné pouto ke své zemi, a touhu vyrovnat se jim. Ne zrovna zanedbatelnou záležitostí, je znění skautského slibu, které k tomu všemu skauta zavazuje.

Takovým příkladem statečnosti a hlavně vlastenectví, může být známý příběh rotmistra Jana Kubiše, rovněž skauta, který se zasloužil o úspěšný atentát na Reinharda

Heydrycha, říšského protektora, v průběhu druhé světové války. „*Já s mým úkolem budu vydán smrti a nevím, zdali vyvážnu.*“ (J. Kubiš , *dopis na rozloučenou, Anglie, 27. prosince 1940*).

Důvod, proč se trochu obšírněji o těchto věcech zmiňuji, je ten, že chci vysvětlit stávající situaci tak, aby bylo možné lépe pochopit pohnutky, vedoucí dnešní mladou generaci skautů, k tendenci lpění na dodržování tradic, kde se vzalo a odkud pramení to jejich velké odhodlání, k naplňování odkazů předků.

III. Závěr

6. Obecný souhrn

Na závěr můžeme shrnout veškeré poznatky, které byly za dobu zkoumání skautské družiny, jako malé sociální skupiny nashromážděny. Pozorováním, použitím dotazníků, získanými interview a studiem dostupného materiálu, jsme došli k závěrům, že vnitřní vztahy ve skautském oddíle jsou na velmi podobné vztahům v jiných obdobných skupinách, ale díky kázni, které se skauti od malička podrobují, vzájemné spolupráci, jsou na vysokém stupni uvědomění.

Vycházím ze zjištěných skutečností. Už jenom samotný fakt, že se jedná o zájmovou skupinu, kde všichni účastníci spolu jsou proto, že spolu být chtějí, tedy tráví svůj volný čas v tomto kolektivu naprosto *dobrovolně*, je jistou zárukou kvality sociálních vztahů ve skupině. V opačném případě, není myslím žádný problém, z ní prostě odejít. Žádného z jedinců nemůže nikdo a nic přinutit k setrvání v ní, pokud by se necítil z jakéhokoliv důvodu ve skupině dobře. Pokud se jedinci rozhodnou pro účast v skautském oddíle, složí Skautský slib, kterým tak přijmou - opět *dobrovolně* vnitřní řád organizace, ztotožní se s ním a jednají podle něj.

Samotná struktura vedení, je ve skautské organizaci na vysoké úrovni, v mnohém připomíná řízení a organizaci vojenské jednotky. Dalo by se tedy říci, že se jedná o autoritářsky řízenou organizaci. Je to i logická vazba, protože, jak je z historických pramenů zřejmé, zakladatelem světového skautingu byl lord Baden-Powell, který byl plukovníkem britské koloniální armády, až na tu zásadní výjimku, že na rozdíl od armády, kde to není možné, zde vládne princip jakési autoritativní demokracie. Protože zde vzniká prostor pro diskusi. Než se úkol zrealizuje, může se k němu každý vyjádřit.

Základním principem skautského hnutí, je výchova mládeže. To znamená, že hnutí si dalo za cíl, vychovávat, nebo lépe podílet se na výchově mladé generace, která jednou bude určující a hybnou silou celého národa. Zní to zřejmě mírně pateticky, nicméně při pohledu zpátky, ve více než stoleté historií, zjistíme, že patos tady není tak zcela na

místě, protože výsledky, v podobě plejády význačných osobností, kteří skautingem prošli během jeho existence je dost výmluvný.

Nejde o to, suplovat odborné vzdělávací instituce, skautskému hnutí se jedná spíše o jinou stránku výchovného procesu, o celkový rozvoj osobnosti člověka. O rozvíjení morální, psychické, ale i fyzické odolnosti, která vede k celkové spokojenosti v životě jedince a která se opírá, mimo jiné, také o základní principy křesťanství.

Dalším přínosem skautského hnutí je, zvláště v dnešní době, kdy je svět v pohybu, udržování přátelských styků s hnutími podobného charakteru na celém světě. I člověk, který se o skauting moc nezajímá, slyšel o světových setkáních „*Jamboree*“, největších setkáních skautské mládeže na světě, tady se navazují nová přátelství, bourají se bariéry předsudků třeba i rasových. Mnohdy je taková akce účinnější, než diplomatická jednání, a pomáhá zachovávat národní identity.

Zcela mimořádný význam pro Skauty mají tradice a jejich dodržování, je čestnou povinností, každého člena. Tato skutečnost na mě dopadala na každém kroku, který jsem na této výzkumné misi udělal. Nejedná se pouze o tradice, které se váží k organizaci samé, ale i tradice národní, nebo místní, ale i církevní, jako jsou pašijové hry, či svátky Vánoční.

Nicméně skautské tradice zaujímají čelní místo. Během práce v terénu, se mi dostalo do rukou mnoho písemného materiálu. Ať už to byly různé kroniky, mnohdy velmi staré, přes různé dobové tiskoviny, až po různé dopisy, často téměř až důvěrného charakteru. Vše pečlivě setříděné a popsané s velikou vypovídající hodnotou.

Podle způsobu zacházení, bylo znát, že tento materiál pro členy skautského hnutí, hodně znamená. Rovněž tak se vyprávějí příběhy, zážitky a různé zkazky z minulosti kolem táborových ohňů, kde se z nich časem stávají legendy. Tato ústní slovesnost je mezi skauty velmi oblíbená.

6.1 Odpovědi na výzkumné otázky

Na základě získaných výsledků, které byly získány pečlivým posuzováním všech dostupných materiálů, je nyní nutné odpovědět na otázky, které jsme si položili na začátku výzkumu, a které jsou formulovány v teoretické části. Po pečlivém zvážení všech okolností je moje stanovisko následující.

6.1.1 Jaké jsou sociální vztahy ve skautských oddílech?

I zde se dají vysledovat lídři, stejně jako opomíjení jedinci, outsideři. Ale je tu zároveň jakýsi fenomén hnutí, který je patrný na každém kroku. Nikdo se nesnaží o výraznou dominanci nad ostatními, role v kolektivu je každému dána podle jeho schopností, ale nejsou neměnné.

Lídr mezi chlapci „A“, nejstarší z nich, užívá svojí autoritu na svůj věk (12 let), velmi uvážlivě. Vedoucí kolektivu citlivě reagují na jednotlivé situace, usměrňují činnost členů oddílu, tak aby situace vedla k jednolitému chodu společenství. I tady je možné najít outsidera „F“. Není ve skupině příliš oblíbený, má určitou moc, kterou mu dává jeho funkce, dokáže jí zneužít, nikoliv však využít.

Je ve skupině chlapec „E“, který je opomíjeným jedincem, vzhledem k jeho obtížné sociální situaci je zatím neschopný sebeprosazení, má velmi malé sebevědomí, ale je na něm vidět obrovská snaha, tyto věci změnit. U „B“ je vidět, jak moc mu záleží na tom, aby ho měli lidé rádi. Těmito samaritánskými rysy strhává ostatní, a ti se mu snaží vyrovnat, nebo se s ním chtějí alespoň kamarádit. Další dva hoši se spokojují s rolí vedených

6.1.2 Jaké jsou vzájemné vztahy, mezi jednotlivými členy ve skautské skupině?

Vzájemné vztahy mezi jednotlivými členy sledované skupiny jsou vesměs dobré. Chlapci se navzájem respektují. Ovšem existují zde rozdíly, které jsou dány schopnostmi jednotlivců. Velmi důležitou roli hraje i sociální zázemí jednotlivých respondentů. Lídr skupiny, „A“, je přirozeným vůdcem. Opravňuje ho k tomu jeho sebevědomí, které může vyplývat ze skvělého zázemí, které má doma. Daří se mu ve škole, je zručný, má přirozenou autoritu.

Na druhé straně, to ovšem není záruka, že je rovněž největším oblíbencem. Tím je ve sledovaném kolektivu, rovněž jednoznačně „B“. Je pohodový, až neuvěřitelně přátelský ke všem, okolo sebe. Není tak průrazný jako „A“, ale v kolektivu je opravdu oblíbený. To, že má doma milující rodinu, širší o strýce, kterému se obdivuje, může být příčinou takovéto pohody.

Naproti tomu „F“, který byl určen do funkce „šestníka“, jako nejstarší ze skupiny. To samo o sobě nemusí být pokaždé to nejlepší řešení. Sám má spoustu osobních problémů. Jeho studijní výsledky jsou slabé. Ani chování nemá často pod kontrolou. Ostatní mají občas pocit, že svoje postavení zneužívá. Nemá proto moc příznivců. V jeho povaze se objevují negativní jevy, jako je podvádění a lhavost. Nechá se sice ovlivnit a dokáže se vrátit zpět do normálu, ale jedná se o opakovanou situaci.

Vůdce se domnívá, že pocit odpovědnosti, který funkce s sebou přináší, by mu měla prospět. Jelikož je jinde outsider, má zde pocit, že někam patří. Částečně za jeho problémy může jeho diagnóza, částečně trpí nezájmem svého otce, či přehnanou přísností své matky.

Chlapci „C“ a „D“, jsou jako dvojčata. Nijak nevynikají, ale ani nezaostávají za ostatními. „C“, je synek z rodiny lékařů, kteří na něj nemají čas. Je neprůbojný, neumí se prosadit. Nemá ani sourozence, tím tedy nemá s kým soupeřit. Je fixován na babičku, která je prozatím celý jeho svět. Až se rozkouká, lze předpokládat, že bude mít vynikající výsledky. S „D“, mají prozatím podobnost právě v té neprůbojnosti. Jeho rovněž vychovává pouze matka, chybí mu mužská autorita. On ale svého otce nezná.

Jeho startovní pozice je horší než u „C“, svůj vzor si bude muset hledat mimo rodinu. Je také trochu introvert. Ale je tady šance, že jí najde zde, ve skautu.

Nejhůře je na tom „E“. Podmínky pro život má nejhorší ze všech. Asociální chování jeho otce, neustálý hmotný nedostatek. Chytil se příležitosti, jeho pokojná povaha je určitou zárukou, že by skaut mohl být tím, co mu pomůže včlenit se do normálního života. Organizace mu pomáhá, jak jen může, i finančně, aby mohl jezdit na výpravy. On se odvděčuje velikou pílí. Pořád se cítí být outsiderem, i proto je jeho největší kamarád „F“. V kolektivu se jeví spíše jako opomíjený, což ukázaly i výsledky testu.

Celkově se dá konstatovat, že sociální vztahy ve sledované skupině, jsou zdravé. Neodlišují se pravděpodobně od vztahů jinde, v jiných obdobných skupinách, včetně všech problémů, které takové soužití s sebou nese a přináší. Nic nenasvědčuje tomu, že by tomu bylo jinak. Jediná odlišnost je v tom, že o tyto vztahy pečují nadřízení vedoucí, a snaží se je nenásilnou formou usměrňovat. Mají k tomu podmínky. Každý vedoucí, musí projít základním, pedagogicko-psychologickým výcvikem.

6.1.3 Jaké jsou postoje členů oddílu k tradičním hodnotám skautingu?

Dalo by se jednoduše říci, že silné. Je to jeden z nejzásadnějších rozdílů mezi skautskou skupinou a ostatními skupinami, se kterými jsem kdy přišel do styku, tkví právě v postojích k tradičním hodnotám. U Skautů je opravdu tento postoj velmi zřetelný. Otevřeně se hlásí k odkazu zakladatelů tohoto hnutí. Každý, nebo téměř každý mladý adept skautingu dobře ví, kdo to byl Antonín B. Svojsík (zakladatel českého Junáka), komu se přezdívalo „Jestřáb“ (Jar. Foglarovi), a podobně. A všichni se jim chtějí podobat.

To znamená, že zároveň s tím, se hlásí i k hodnotám, které tito staří Skauti-Junáci (ale i další), vyznávají. Ti představují tu tradici, to jsou hlavní nositelé tradičních hodnot skautingu. Ono husitské heslo, Rovnost, svornost, bratrství, není pouze laciný slogan. Do těchto tří slov, by se dali shrnout všechny hodnoty, které skauting vyznává. Každý

skaut, s kterým jsem kdy přišel do styku, se naprosto ztotožňuje s těmito hodnotami, protože kdyby ne, zřejmě by nevydržel a odpadl by.

Existuje elaborát, „**Charta českého skautingu, na počátku 21. století,**“ kde lze mezi řádky číst, jak silná je vazba na vlastní tradici a hodnoty. Jak se jich skauting nechce vzdát, ale zamýšlí se, jak propojit tyto hodnoty s požadavky dnešní doby, tak, aby bylo hnutí zajímavé i pro dnešní mladé, a přitom si zachovalo vlastní identitu.

Formulace výzkumného problému této práce zněla: Skautské hnutí má propracovaný systém výchovy mládeže, je to jeho nosný program. Kdo se hodlá stát vůdcem, nebo jiným činovníkem, musí projít poměrně náročnými, několikastupňovými zkouškami. Po absolvování kurzu by měl být absolvent připraven pro práci s dětmi. Náročnost se dá přirovnat studiu pedagogického minima DPS. Důraz je kladen na **osobní přístup**, ke každému jednotlivci.

Osobní poznámka:

Pokud si mohu dovolit osobní poznámku na konec, tak si myslím, že skautská organizace má i v dnešní době ve společnosti rozhodně své místo. Dělá záslužnou práci v oblasti výchovy mládeže. Má obrovské renomé ve společnosti, tradici, a bohatou historii.

Jenomže, podle mého názoru, právě takové ortodoxní lpění na dodržování těchto tradic v původním znění, může způsobit, že jim dnešní mládež přestane rozumět. Proto bych se osobně přimlouval, sice za zachování tradic, ale také za zpřístupnění jejich významu nejmladší generaci. Při výzkumu na této práci, jsem nabyl dojmu, že tomu co říkají, příliš nerozumí, že pouze reprodukují to, co od nich dospělí chtějí slyšet.

Seznam použité literatury:

1. Baden – Powell of Gilwell, Robert, Lord (1993): *Vlče, skaut, rover*, Skauting, Liberec, ISBN 80 85421-06-2)
2. Břicháček, V. a kol. (1999): *Psychologie*, Praha, Junák - Tiskové a distribuční centrum, ISBN 80-86109-24-0
3. Břicháček, V. (1991): *Poselství skautské výchovy*, Liberec, Skautské prameny, ISBN 80-85421-02-X
4. Čáp, J., Mareš, J. (2001): *Psychologie pro učitele*, Praha, Portál, ISBN 80-7178-463-4
5. Dvořáková, M. (2000): *Pedagogicko – psychologická diagnostika I*, České Budějovice, JU, ISBN 80-7040-402-7
6. Gavora, P. (2000): *Úvod do pedagogického výzkumu*, Brno, Paido, ISBN 80-85931-79-6
7. Helus, Z. (2007): *Sociální psychologie pro pedagogy*, Praha, Grada, ISBN 978-80-247-1168-3
8. Hofbauer, B. (2004): *Děti, mládež a volný čas*, Praha, Portál, ISBN 80-7178927-5
9. Hrabal, V. (2003): *Sociální psychologie pro učitele*, Praha, Karolinum, ISBN 80-246-0436-1
10. Hrabal, V., st., Hrabal, V., ml. (2002): *Diagnostika*, Praha, Karolinum, ISBN 80-246-0319-5
11. Chráska, M. (1993): *Základy výzkumu v pedagogice*, Olomouc, PedF UP, ISBN 80-7079-287-0
12. Kolektiv autorů (1999): *Historie skautingu*, Junák – Tiskové a distribuční centrum, Praha, ISBN 80-86109-27-5
13. Pávková, J., a kol. (2002): *Pedagogika volného času*, Praha, Portál, ISBN 80-7178-711-6
14. Přadka, M. (2002): *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*, Brno, MU, ISBN 80-210-2033-4
15. Řezáč, J. (1998): *Sociální psychologie*, Brno, Paido, ISBN, 80-85931-48-6

Příloha číslo 1 : Dotazník 1a

Test vnitřní soudržnosti / Skauti/

Otázka:	a)	b)	c)
1) Když se ocitne tvůj oddílový druh v nesnázích, co uděláš?	Pomůžu mu, když to půjde	Nechám ho, ať si poradí sám	Nevím, nejsem rozhodnut/a
2) Jak se zachováš, když se dva kamarádi v oddíle mezi sebou nepohodnou?	Pokusím se je smířit	Dám za pravdu jednomu z nich	Nevím, nejsem rozhodnut/a
3) Pokud za tebou přijde oddílový druh s tím, že má problém s učivem ve škole, nemohl by chodit na schůzky, co uděláš Ty?	Pomůžu mu s učivem, pokud ho umím	Poradím mu, aby šel na doučování	Nevím, nejsem rozhodnut/a
4) Budete na výpravě. Kamarádovi dojdou baterie ve svítilně, ty máš náhradní, jak se zachováš?	Půjčím mu je okamžitě, beze všeho	Půjčím mu je za nějakou protislužbu, jinak ať chodí potmě	Nevím, nejsem rozhodnut/a
5) Zjistíš, že při oddílové soutěži, kterou si vyhrál, se rozhodčí zmýlil při počítání bodů. Jak se zachováš?	Půjdu a upozorním na ten omyl, nechci vyhrát podvodem	Nic neřeknu, spletl se rozhodčí, ne já, chci vyhrát	Nevím, nejsem rozhodnut/a
6) Do oddílu přijde nový člen. Je zde poprvé a nikoho a nic tady nezná. Co uděláš Ty?	Ujmu se ho a všechno mu ukážu	Nechám ho, ať se rozkouká sám	Nevím, nejsem rozhodnut/a
7) Zjistíš, že Tvůj oddílový druh a kamarád při hře podvádí, jak se zachováš?	Oznámím to vůdci i všem ostatním	Neudělám nic, je to kamarád	Nevím, nejsem rozhodnut/a
8) Při bojové hře se dostane oddílový druh do drobných nesnází (třeba zabloudí), Ty mu můžeš pomoci, ale když to uděláš, porazí Tě, je prostě lepší. Co Ty na to, jaká je Tvá volba?	Je lepší, ať tedy vyhraje, ale já se chci zachovat čestně	Nechám ho běžet špatně, nemůžu za to, že se ztratil	Nevím, nejsem rozhodnut/a

Příloha číslo 2:

Interview s vůdcem skautů „S“

1. Jak a kdy vznikl váš oddíl? Můžete ho krátce představit

*„Oddíl vznikl se souhlasem střediskové rady. V lednu roku 2012. Náš 22. oddíl „Hraničáři“ je skautským chlapeckým pěším oddílem z Českých Budějovic, patří pod středisko "Vavéha." Naší činností je všestranný rozvoj našich členů. **To je současnost. Pracoval jste z dětí ale i předtím, nebo se mýlím?** „Ano pracoval, ale to se týká jiného oddílu.“*

2. Kolik má v současnosti členů?

„Dvacet " Samí chlapci, nebo máte mezi sebou i děvčata? „Jsme chlapecký oddíl. Děvčata pracují samostatně. Mají vlastní oddíl i vedení.“

3. Co je hlavní náplní Vaší činnosti?

„Výchova dětí a mládeže podle skautského slibu a zákona“

4. Jaké je věkové složení členů, jaké u vedoucích?

*"Od 6 do 12 let. Vedoucí od 18 do 29 let." **Co všechno musí znát a umět vedoucí skautského oddílu, respektive jaké jsou požadavky na vedoucího skautského oddílu?** „Věková hranice minimálně 18let, složená vůdcovská zkouška a činovnícký slib. Vše naleznete na internetových stránkách, na adrese: www.krizovatka.skaut.cz „*

Co struktura Vašeho oddílu? *„Mladší členové oddílu (do 15 let) se dělí na „„Vlčata“, těch je u nás osm. Skautů v oddíle „ Rysů“ máme pět“. Zbytek jsou starší členové.“*

5. Jaké je zázemí Vašeho oddílu?

*„Klubovna." Pouze? **A co třeba příspěvky na činnost oddílu? Jak si hradíte například náklady na oddílové výpravy?** „Zázemí znamená movitost, tedy naši klubovnu v pronájmu od střediska. Většinu výdajů hradí rodiče a malá část je z dotací. Čísla zde nebudu uvádět.“ **Ne, čísla zde nejsou důležitá.***

6. Jak funguje spolupráce s rodiči?"Dobře." Spíše by mě zajímalo, jestli rodiče Vašich dětí aktivně spolupracují, nebo jestli je to takové to přivedu, odvedu děcko a nashledanou. Rodiče se rádi zapojují do činnosti oddílu, od nabídky vytvoření zázemí, po organizační pomoc.

7. Jaké vztahy panují mezi členy oddílu?"Přátelské." Samozřejmě. Zeptám se ale i přesto takhle: Potýkáte se v oddíle s takovými problémy, které jsou v podobných skupinách, jako jsou třeba školní třídy, dnes téměř, bohužel, obvyklé? Myslím tím třeba náznaky šikanování a podobně. *Nezlobte se, ale minimálně tato otázka není exaktní. Přesto odpovíte mi? Ne, nemáme žádný takový případ!*

9. Jak by se dali charakterizovat jednotliví členové Vašeho oddílu, zejména co se týká sociálních vztahů v oddíle? Přeci jenom, znáte je nejlépe. „V družině rysů jsou vztahy následovné (budu uvádět přezdívky pro diskrétnost):

Nejstarší „**A**“ (12let) je táhne skupinu a ostatní se k němu většinou přidávají. Bývá pro kluky vzorem a má největší zkušenosti co se týče skautingu. K ostatním se chová sice pubertálně, lež vřele a rád nabídne pomocnou ruku, když je toho zapotřebí. „**E**“ (11 let) – nováček v družině je o rok mladší než „**A**“, rychle se učí a dobře se zapojuje do kolektivu, kluci vůči němu nemají výhrad. „**E**“ – chodí nepravidelně, ale jeho kamarádství s ostatními je také dobré, leč jeho chování by mohlo být vhodnější. Je bezkonfliktní. Dvojice „**D**“ a „**C**“ (oba 10 let), je oproti tomu konfliktní, mají mezi sebou nějaký svár, který se nám zatím nepodařilo nalézt a vyřešit. Pokud mají jen záminkou, tak neváhají a pošťuchují se navzájem.

A u Vlčat je to jak? Smečka vlčat je založena na vedení dvou nejstarších a nejšikovnějších kluků – jsou to „**A**“ a „**F**“. Jsou vzorem pro ostatní a starají se o mladší členy, hlavně o nováčky („**H.....j**“, „**Š.....r**“, „**S...t**“ a „**K...r**“), aby věděli, co a jak mají dělat při společných schůzkách a výpravách. Starší nováček **H....k** je kamarádem „**B**“ (10 let) ze školy a jejich přátelství je pevné. „**H.....j**“, je vůči ostatním dětem často v opozici, když chce sám vést program a protože ho ještě neumí rozumně vysvětlit, dostává se mu nepochopení od ostatních. Co se týč komunikace tak je stranou „**Š.....r**“, který svou nadprůměrnou inteligencí, zálibou v četbě knih a vymýšlením komiksů a básniček přesahuje ostatní.

10. Existuje něco, co je potřeba, podle Vás v jejich jednání změnit?

"Ano je toho mnoho, co se dá zlepšovat." **Když zůstaneme u těch vztahů, tak můžete být trochu konkrétnější?** Rozhodně by se dala více prohloubit spolupráce mezi jednotlivými věkovými kategoriemi.

11. Jaké jsou tradiční rituály Vašeho oddílu?

"Slibový oheň, vánoční výprava, letní tábor, oddílová kronika, pasování mezi rovery (starší členy oddílu)."**Dbáte na dodržování tradic? Pokud ano, jaké to jsou?** „Nevím, co touto otázkou je myšleno. Křesťanské tradice? Tradice zdejšího kraje?" **Měl jsem na mysli tradice obecně. Nikdo na této planetě pravděpodobně nedodrží úplně všechny tradice. Navíc jiný kraj, jiné tradice jiný mrav. Proto mě zajímá, které tradice jsou pro skauta nejdůležitější. Ale dobře, můžeme tuto otázku rozdělit. Na tradice kulturní a tradice skautské.** „Náš oddíl dbá na dodržování skautských tradic: skautský pozdrav, nošení skautského kroje, nástupy u vlajky, slavnostní ohně..."

A co se týká těch kulturních? „Vánoční zvyky, státní svátky, snažíme se o dodržování církevních svátků a tradic. Na příklad k příležitosti pohřbu exprezidenta Havla jsme dělali několik tematických schůzek, a dali tak na vědomí svojí společenskou angažovanost.“

Děkuji za rozhovor a přeji hodně úspěchů v práci.

Příloha číslo 3

Znění základního slibu:

„Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe: sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce věrně v každé době, plnit povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské, uší i tělem být připraven (a) pomáhat vlasti i bližním.“

Vůdcovský slib:

Před vydáním vůdcovského dekretu musí uchazeči mimo napsání absolventské práce složit vůdcovský slib v tomto znění: *„ Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe, vést a vychovávat mládež mi svěřenou v duchu skautského slibu a zákona.“*